

Samvirke

NR. 11, 1957
15. JUNI

Kong Valdemar fik præsenteret en regning

Valdemar Sejr var en populær konge. Hans mange bedrifter har fået eftertiden til at huske ham som et mandfolk - og Valdemar Sejr er i det hele taget en af de konger, der først falder i tankerne, når man tænker tilbage på den danske kongerække.

Men Valdemar Sejr kunne også være uheldig - og ligesom hos de konger og fyrster, vi tidligere har omtalt i denne serie, kom han flere gange ud for tilfælde, hvor økonomien var af afgørende betydning for ham.

Ved en bestemt lejlighed var Valdemar Sejr blevet taget til fange af den tyske hertug *Henrik*, og Henrik kendte også pengenes værdi, så han forlangte en klækkelig løsesum for at frigive sin kongelige fange.

Hertug Henrik opstillede et meget interessant regnestykke over, hvor meget kong Valdemar var værd i handel og vandel - nemlig ligeud 45.000 mark i sølvpenge, alle dronning *Bengerd's* smykker, dragter til 100 tyske riddere - 10 alen flandersk skarlagan og halvtredie alen pelsværk til hver mand. Desuden forlangte Henrik 100 heste: 50 stridsheste til 10 mark og 50 alminde-

lige rideheste til 5 mark stykket. Det var en større udskrivning, selv for en konge.

Valdemar blev naturligvis rasende, da han fik regningen præsenteret, men han måtte bide i det sure æble og erlægge den forlangte løsesum. Præsentation af regninger hører også til dagens orden i vor tid, selv om vi dog sjældent stilles overfor så ublu krav. Men regninger kan udmærket komme bag på een. Pludselig står man i den situation, at man skal erlægge et eller andet beløb - og så er det rart at have en pengereserve i ryggen. En bankbog, en checkkonto eller en anden form for opsparing i *Andelsbanken* giver den sikkerhed, som er af afgørende betydning, når ganske almindelige mennesker - landbrugere, lønmodtagere og forretningsdrivende - skal tilrettelægge deres økonomi. Andelsbanken betyder tryghed for sine indskydere - tænk også på det, hvis det drejer sig om at lægge noget til side til alderdommen.

Næste gang De kommer forbi en af Andelsbankens 132 afdelinger eller kontorer rundt om i landet - kik så indenfor og lad os se at finde den kontoform, der passer netop for Dem.

ANDELSBANKEN

LANDET RUNDT

SOLGAVEN SKAL OVER 5 MILL.

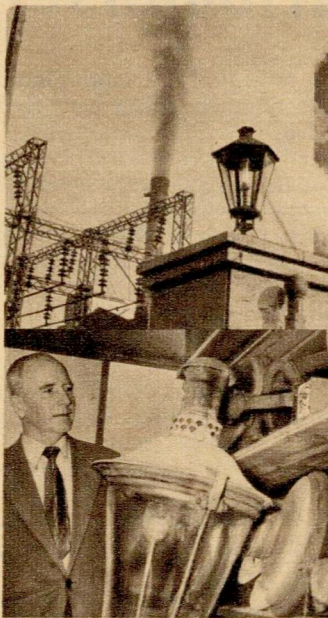
Fru Steen Larsen, der her ses ved køkkenarbejdet, er blind, men passer på mønsterværdig vis 3 dejlige børn, sit hjem og sin mand, der også er blind. Som i dette hjem findes der lan-

det over mange hundrede hjem, hvor mand og hustru er blinde. Dog: Livet skal leves trods alt, og alle vi, der har synet i behold, bør gennem vor solgave hjælpe med til at skabe glæder og lettelser for de blinde. I de 20 år, solgaveindsamlingen har eksisteret, har den indbragt 4,8 mill. kr. I år skulle beløbet gerne et godt stykke over 5 mill. Der er hårdt brug for pengene til Dansk Blindesamfunds mangeartede arbejde – som drift af plejehjem, tilvænningskursus og tilskud til blindes produktive indsats i samfundet. Et nyt kollektivhus for 63 blinde familier tages netop nu i brug. Huset forsynes med „radiostation“, så de blinde kan få aviser læst op. Solgaveindsamlingen store mål i år er opførelsen af et plejehjem for mennesker, der har lidelser ud over blindheden. Lad os alle give en god solgave.

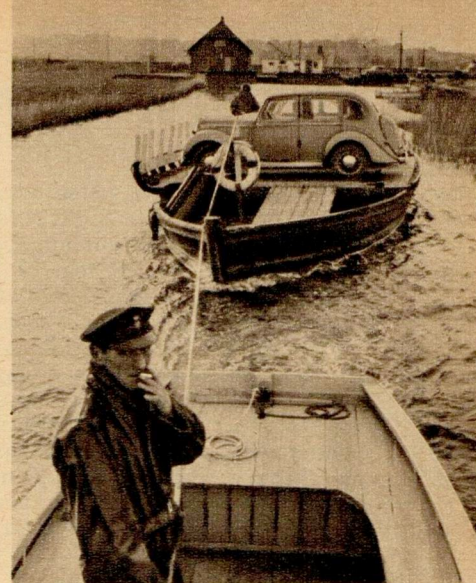
ORDENTLIG RULLE-

TUR. På hjørnet af Roskildevej og Søbyholmsvej i København er man i gang med forberedelser til at rulle denne store vinkelbyggede ejendom 7 meter til højre. Der skal skaffes plads til vejudvidelser. Det er meningen at rulle huset, uden at dets 24 familier skal flytte ud.

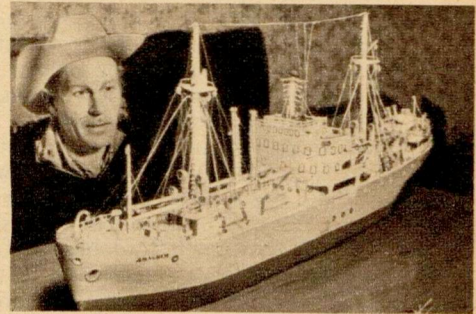
EN TØNDE JORDBÆR. Mejeridirektør I. Nielsen, Tyrstrup, fik for nogen tid tilbage den morsomme idé, at der måtte kunne avles jordbær i tønder. Ideen blev bragt til udførelse i et drivhus i direktørens have. Tønden er en stor olie- eller tjæretromle, som er fyldt op med jord. I siderne er med passende mellemrum udkåret huller. I disse huller og oven i tønden plantede man bærrerne. Tønden står på en drejeskive, og den drejes med dags mellemrum, hvorved alle planter får tilstrækkelig sol- og lysmængde. Der er 40 kraftige planter i denne tønde, men planterne kan uden skade sidde tættere. Allerede i april havde Nielsen dejlige, friske jordbær.

DEN SIDSTE GASLYGTE i Århus blev fornylig pillet ned. Det vil sige, der findes 2, som brænder nat og dag uden for Århus' belysningsvæsen, og de bliver der, så længe der produceres gas i Jyllands hovedstad. For godt 100 år siden fik Århus sin første gaslygte, og det højeste antal, ca. 650, havde man i 1930'erne. De gamle lygter er blevet „antikke“ samlerobjekter, og selv i Amerika kan man se Århus-gaslygter uden for villaer. Der er nu knap 100 lygter tilbage, og fuldmægtig Bruun Jørgensen, der vist nok er Danmarks eneste kommunale „gadelygtehandler“, ses med en af de ældste Århuslygter. Den vil man ikke sælge. Derover en af de evigt lysende gaslygter uden for Århus' belysningsvæsen.

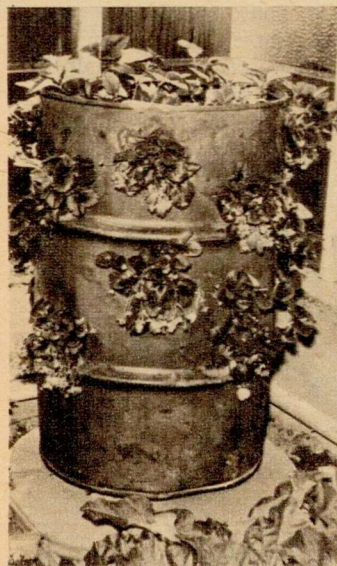
LILLE OG PRIMITIV. Færgeriet fra Voer på østsiden af Randers fjord over til vestsiden betjenes af Danmarks mindste bilfærge, en pram, der rummer maksimum 2 biler. Trækraften er en motorbåd.

ARBEJDE OG HOBBY DET SAMME. Aage Holm er elektrosvøjser på Naksø skibsværft, men i fritiden bygger han også skibe. Her er han med en kopi af Arnglim, der for nogen tid siden løb af stabelen. Modellen er skabt ud af en stor fyrreklods i løbet af et års tid og er udført med minutøs akkuratess.

EJ BLOT TIL LYST. Foreningen for spastisk lammede børn har ladet holde et kursus for lærerinder i børnehaver med spastisk lammede små. Her er en specielt fremstillet dukke, hvorpå spastisk lammede børn kan lære at knappe knapper, flette hår og snøre sko, så de kan hjælpe sig selv og hinanden.

Forsiden: Over hele landet læses der i denne tid til eksamen, og det er denne situation, tegneren Karl Adser har skildret. Eksamenslæsning, sommervarme og blomstrende frugttræer hører ligesom hjemme i Danmark. Man kunne godt unde de mange studiner og studenter, at eksamen faldt på et lidt køligere tidspunkt af året. Eksamenslæsning er et hårdt og slidsomt arbejde, der stiller store krav til dem, der skal gennem skærsilden. Selv om repetitionen – som på billedet – godt kan forenes med en stilling på langs i græsset, hører de eksamenslæsende unge alligevel med i billedet af det arbejdende Danmark.

I rationaliseringens tegn

I 1956 har de sidste års store rationaliseringsforanstaltninger i FDB for alvor begyndt at gøre deres virkninger gældende. Af de beretninger, som på generalforsamlingen i Herning blev aflagt af FDBs formand, professor Nyboe Andersen og førstedirektør Ebbe Groes, fremgår ikke blot, at 1956's omsætning, 695,2 mill. kr., både i penge og mængde var den største i FDBs historie, men samtidig konstateredes en så stor fremgang i det regnskabsmæssige udbytte, at man for første gang siden krigsårene kunne foreslå udbetaling af mere end 3 pct. i dividende. Det sidste var en direkte følge af rationaliseringsforanstaltningerne.

AF direktør Groes' regnskabsoversigt på siderne 12-13 kan ses, at de lagerreduktioner, som begyndte i 1955 på vigtige vareområder som manufaktur, isenkram, møbler, skotøj m. m., er fortsat radikalt i 1956. Herved er de pågældende handelsafdelinger kommet af med en mængde varer, som gav for lidt salg og derfor lå som en tung byrde på omsætningen. Både for manufaktur og møbler har der været tale om dybtgående indhug i varesortimentet, men til gengæld er der nu skabt et system af central- og standardvarelagre, som binder mindst mulig kapital i forhold til rækkevidde og smidighed. F. eks. er manufakturlagerets omsætningshastighed fordoblet til fire gange årligt i løbet af de sidste to år.

På fabrikkerne, især beklædningsfabrikkerne, har tilsvarende forenklinger i produktionsapparatet fundet sted.

Alt dette i forbindelse med den rationalisering i fordelingsapparatet, som er gennemført i forhold til brugsforeningerne ved hjælp af det såkaldte Esbjerg-system, har medført en fremgang i produktivitet (omsat mængde i forhold til arbejdsindsats), som af direktør Groes blev anslået til omkring 10 pct. for handelsafdelingernes vedkommende.

FORMANDEN, professor Nyboe Andersen, understregede i sin beretning, at et regnskabsår aldrig må betragtes som en afsluttet enhed. Det har sine forudsætninger – ikke mindst rationaliseringsfremstød – i årene forud. Derfor kan det aldrig med matematisk nøjagtighed gøres op, hvilket resultat driften egentlig har givet netop i det forløbne regnskabsår, ligesom begivenheder, der er sket i årets løb, måske først viser deres virkninger i de kommende år.

Således er regnskabsåret 1956 også kun et udsnit, som vi dog har grund til at glæde os over, med en fremgang i handelsomsætningen på 33 mill. kr. (5 pct.). Set i sammenhæng med brugsforeningernes omsætningsfremgang betyder det en lidt større fremgang end stigningen i den samlede danske detailomsætning, altså en lille smule terrængevinst for den samlede brugsforeningsbevægelse.

FDBs fabriksomsætning viser endog mere end 5 pct.s fremgang, til trods for at de procentvis meget fine resultater fra datterselskaberne Vejle Dampmølle og Svendborg Konserverfabrik ikke er regnet med.

Regnskabsoverskuddet, 22,1 mill. kr., er ca. 2,6 mill. kr. mere end i 1955, det største overskud i kroner og øre i FDBs historie, hvilket altså motiverer en dividende-forøgelse på 1/2 pct. til 3 pct.

HVAD er nu baggrunden for dette gunstige resultat? spurgte formanden under sin beretningsgennemgang.

I første række selve omsætningsstigningen. En større omsætning på de samme afdelinger og fabrikker betyder en bedre kapacitetsudnyttelse og derved et fordelagtigere driftsresultat.

Men man må også spørge, hvorfor omsætningen er steget, og hvordan det er gået med driftsomkostningerne, løn, forrentning, husleje m. m.

En del af forklaringen i omsætningsstigningen skal søges i befolkningens større pengeindtægt end året før, menderudover har vi – omend beskedent – forøget vor andel i samfundets detailhandel.

Som tidligere omtalt er det imidlertid rationaliseringsarbejdet, som har givet de største gevinster.

◊ dels den rationalisering, som har fundet sted i samarbejde med brugsforeningerne gennem arkitektkontoret (nye og bedre butikker), konsulentordningen (rationalisering af foreningernes varelagre), oprettelsen af nye foreninger og navnlig nye filialer i byerne, men især ved hjælp af Esbjerg-systemet.

◊ dels FDBs interne rationalisering (omlægning og nedskæring af varelagre etc.).

FORMANDEN fremhævede de store fremskridt, som er opnået ved Esbjerg-systemet i retning af rationel vareudbringning fra FDB til de enkelte brugsforeninger, til gavn for begge parter og derigennem til syvende og sidst for den halve million forbrugere, der er knyttet til vor bevægelse – et samarbejde, som har styrket vor

konkurrencedygtighed og derigennem gjort det muligt at forøge omsætningen. Dette samarbejde er gennemført uden at give grundlag for den frygt, som nogen nærrede, at FDB ville bestemme, hvad der skulle ske i de enkelte brugsforeninger.

Princippet om de enkelte foreningers frihed til at bestemme over egne anliggender er respekteret, men denne selvbestemmelsesret kan og skal ikke udelukke et bredere samarbejde om opgaver, hvis løsning er nødvendig for at bevare og forbedre vor stilling på markedet. Andelsideen forægter netop samarbejdet i modsætning til det princip, at enhver skal være sig selv nok.

Formanden fremhævede også fremgangen i afsætningen af FDBs egenproduktion som et resultat af det sammenhold, som i de senere år har bragt FDB og brugsforeningerne nærmere sammen.

DER TIL kommer rationaliseringen inden for FDB selv. Trods større omsætning i mængde er antallet af ansatte reduceret med 120 mand, noget lignende som det foregående år. Ser vi på FDBs samlede lønningsudgifter, har stigningen ikke været 7 1/2 pct., som den – alt andet lige – skulle være efter den almindelige stigning i lønniveauet, men kun ca. 4 1/2 pct. Dette er, sagde formanden, et udtryk for, at vi har kunnet klare vor forøgede omsætning med mindre arbejdsindsats i kraft af mere rationel tilrettelægning af arbejdet.

Er der nu i 1956 sket ting, som indebærer løfter om en fortsat udvikling i den rigtige retning? spurgte formanden videre i sin beretning. Som eksempel herpå nævnte han Brugsforeningernes Garant- og Lånefond, der i begyndelsen af 1956 trådte ud i livet. Som tidligere omtalt er det fondens opgave at skaffe lån til brugsforeninger, som ikke selv har kapitalstyrke til påtrængende driftsudvidelser, f. eks. oprettelse af filialer i byernes hurtigt voksende yderkvarterer.

Til støtte for dette formål har 365 brugsforeninger sammen med FDB tegnet en samlet garantikapital på godt 3 mill. kr., og på grundlag af denne garanti-stillelse er ved fondens mellemkomst ydet

Førstedirektør Ebbe Groes.

bistand til 18 foreninger, fordelt ligeligt mellem by og land. Hermed er disponeret over den første af fondens 3 mill. kr. i kapital. Tanken med fonden er, at den kun skal træde til, hvor en forening ikke selv kan låne de fornødne midler lokalt.

SOM et andet eksempel på en foranstaltning af rækkevidde ud i fremtiden nævner formanden den nydannede varehusforening, som skal overtage de fleste af de nuværende FDB magasiner og fremtidig forestå den største del af handelen med udvalgsvarer, navnlig manufaktur.

Med den stigende levestandard flyttes en stadig større andel af befolkningens forbrug bort fra dagligvarer over til udvalgsvarer. Samtidig har det vist sig vanskeligt for de enkelte brugsforeninger at klare udvalgsvarerne. De har måttet koncentrere sig om kolonialvarer samt gængse isenkram- og manufakturvarer med en nogenlunde hurtig omsætnings-hastighed.

Af forskellige grunde har de af FDB ejede og drevne magasiner heller ikke kunnet klare opgaven, og kun i enkelte tilfælde er det lykkedes at danne lokale andelsselskaber (Anva, Bornholm og Fox-magasinerne), som selvstændigt er gået ind for udvalgsvarerhandelen i deres respektive områder.

Derfor dannedes varehusforeningen som en hele landet omfattende organisation, der nu skal overtage driften af de hidtidige FDB-magasiner. I sommerens løb vil overgangen til den nye ordning blive fuldbåret, og der opnås derved en række fordele, der skulle betinge større omsætning og besparelse i omkostningerne. I øvrigt kan det formentlig siges, udtalte formanden, at det ikke er nogen naturlig opgave for FDB at drive detailomsætning, men at det er rimeligst at lægge denne virksomhed ud i en særlig forening, på hvis ledelse brugsforeningerne får en afgørende indflydelse.

I samme forbindelse omtalte han National-Scalas lukning og FDBs og HBs beslutning om at købe ejendommen af Nordisk Andelsforbund. Her vil Anva i løbet af den kommende vinter åbne et moderne andelsvarehus, som vil få en placering, der hører til de bedst tænkelige i Danmark.

Også FDB-magasinet i Højbæk vil gå ind under Anvas drift, dog som et selvstændigt lokalt andelsselskab. De bornholmske brugsforeninger har dannet deres egen varehusforening og bygger i øjeblikket et magasin på torvet i Rønne.

AF størst betydning for fremtiden er dog den reform af FDBs lagerafdelinger, som blev påbegyndt i 1956, og som går ud på dels at koncentrere varefordelingen i færre afdelinger, dels at gennemføre et byggeri i eet plan. Det sidste er nødvendigt for at udnytte nutidens arbejds- og omkostningsbesparende tekniske hjælpemidler, som ikke kan bruges effektivt i de fler-etagers lagerbygninger.

Varefordelingen foregår i øjeblikket over 16 kolonial-afdelinger samt et varierende antal afdelinger på de øvrige vareområder: manufaktur, isenkram, skotøj, møbler, papir og cykler. Ved at samle fordelingen i færre afdelinger, der hver for sig rummer hele vare-skalaen i ét standard-sortiment, bliver det lettere for brugsforeningerne derefter at afgive deres samlede ordrer centralt i stedet for som hidtil at splitte dem op på mange forskellige branche-lagre.

Som tidligere omtalt i Samvirke er man nu i fuld gang med projekteringen af de to nye afdelinger i Odense og Vordingborg og for Odenses vedkommende til lige med forberedelserne til byggeriet. For Jyllands vedkommende projekteres Århus-afdelingens overflytning til Linums tidligere bygning i Viby. Derimod er der ikke truffet nogen beslutning om tidspunktet for en ny afdeling ved Herstedvester til afløsning af Københavns-afdelingen.

FORMANDEN beklagede, at dette store rationaliseringsprogram ikke kunne undgå at få virkninger på beskæftigelsen. Indtil udgangen af 1956 kunne de hidtil iværksatte rationaliseringer gennemføres uden ekstraordinære afskedigelser – i kraft af den naturlige afgang. Frem over vil det imidlertid ikke være tilfældet. Men personalereduktionen vil blive forsøgt gennemført på en sådan måde, at de menneskelige ulykker, den forvolder, begrænses mest muligt, dels ved at koncentrere de nødvendige afskedigelser om de alleryngste, der forholdsvis let vil kunne få andet arbejde, dels om de ældste, som vil blive sikret en fremrykket pension indtil den alder, hvor normal pensionering eller folkepension træder i kraft.

Alligevel vil mange føle sig hårdt ramt, men vi handler under pres af nødvendigheden, sagde formanden. Konkurrencen er hårdere end nogensinde i detailhandelen, og vi har simpelthen ikke lov at lade tingene gå i den gamle skure, når vore konkurrenter tager nye metoder i brug. Gjorde vi det, ville vi ganske svigte vor opgave i det danske samfund.

Midlerne til fremrykkede pensioner tænkes hentet fra en støttefond, som bestyrelse og repræsentantskab vil foreslå generalforsamlingen at oprette ved henlæggelse af ½ mill. kr. af sidste års overskud.

FORMANDEN indskærpede brugsforeningerne betydningen af, at der også sker den fornødne rationalisering i detailladet. Meget er opnået, men meget kan vinde

Professor P. Nyboe Andersen.

endnu. Det afgørende for hele bevægelsens slagkraft er, at brugsforeningernes varelagre saneres overalt, hvor det ikke allerede er gjort. Vi har ikke råd til at ligge med døde varer på hylderne i en tid, hvor driftskapital er dyr og vanskelig at fremskaffe. Vi bliver også nødt til at vænne vore medlemmer til, at de ikke til hver tid kan vente at købe hvad som helst i deres brugsforening. En service af denne art belaster brugsforeningernes omkostninger urimeligt.

LIGESOM FDB i 1956 har haft et gunstigt driftsresultat, der for en stor del forklares ved indsatsen i den foregående tid, sådan har vi også i det forløbne år forsøgt at lægge grunden til gode driftsresultater fremover, sagde formanden videre, men naturligvis vil resultaterne være afhængig af samfundsudviklingen.

Han omtalte eksempelvis ængstelsen for landbrugets økonomiske vanskeligheder, som uundgåeligt vil betyde et tilbageslag for brugsforeningsbevægelsen, hvis disse vanskeligheder bliver af mere dybtgående og langvarig karakter. Men i en sådan situation er det dobbelt nødvendigt, at rationalisere produktion og omsætning for at sikre de medlemskredse, der rammes, billigst mulige priser og dermed mindst mulige forbrugsnedsættelser.

Til syvende og sidst er intet middel så effektivt mod inflation og valutavanskeligheder og på samme tid så positivt overfor den fremtidige udvikling som en forøgelse af effektiviteten i produktion og omsætning. Vi tjener en vigtig samfundsinteresse ved at rationalisere til fordel for vor egen medlemskreds, og vi gør det så meget mere, fordi det er et bredt udsnit af befolkningen – og ikke privat-interesser – som får gevinsten – nemlig den trediedel af alle danske forbrugere, som henter en større eller mindre del af deres varer i brugsen.

Vi har lov at sige, at vi af et helt hjerte gør, hvad der står i vor magt, for i praksis at bekæmpe de stigende priser, sluttede formanden. Hvor mange i det danske samfund kan sige det ærligt og redeligt?

Her kommer Jens med

Vejen-gardens 43 drenge er alle musikere, bortset fra tambourmajor og fanebærer.

FLERE OG FLERE BYER grundlægger en børnegarde. Det har ikke noget med militær at gøre. Disse miniature-soldater skal blot være med at gøre de lokale festdage endnu mere festlige ved at tilfredsstille det behov for muntre farver og klingende musik, som lever i os alle, men som vi sjældent får tilfredsstillet i en travl hverdag.

Samvirke har forsøgt at samle et billedgalleri af repræsentanter for de drenge- og pigegarde, som eksisterer her i landet, og vi fik, som man vil se, dusinet fuldt. Bortset fra den ærværdige Tivoligarde er disse

korps alle kommet til verden i løbet af den sidste snes år, og for dem alle gælder, at de ikke blot har placeret sig blandt hjembyens seværdigheder, men også er stærkt efterspurgt fra byer, som (endnu) ikke har en børnegarde.

Den lokale, historiske baggrund har givet sig stærke udslag både i korps-navngivningen og i uniformeringen. Hvor præcist, man har ramt det historisk korrekte, skal vi ikke kunne sige, men det vigtigste er jo også, at det morer „garderne“ selv og bringer os andre i humør, når „garden“ trækker op.

TIVOLIGARDEN er 113 år gammel og stadig en af Københavns største turistattraktioner. Tivolis grundlægger, Carstensen, fik vist nok ideen til korpsen under et besøg i Paris. Orkestret er dog yngre. I begyndelsen klarede Carstensen sig med at låne et drengeorkester i Varde eller tromme- og piberdrenge fra den rigtige livgarde.

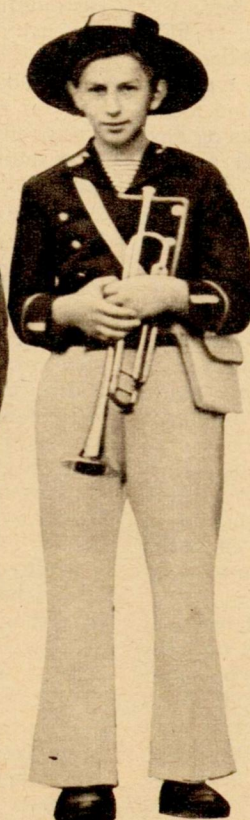
De årlige udgifter ved at holde Tivoligarden i gang ligger på omkring 200.000 kr. Alene en ny bjørneskindshue koster ca. 600 kr. Drengene får imidlertid også en absolut fremragende musikundervisning. Mange af det kgl. kapels og radio-orkestrets medlemmer har startet deres karriere i Tivoligardens orkester.

Et medlem af Gøngegarden i Præste blæser fanfare foran et af

Horsensgardens gala består af pels-chako, rød uniformsjakke og

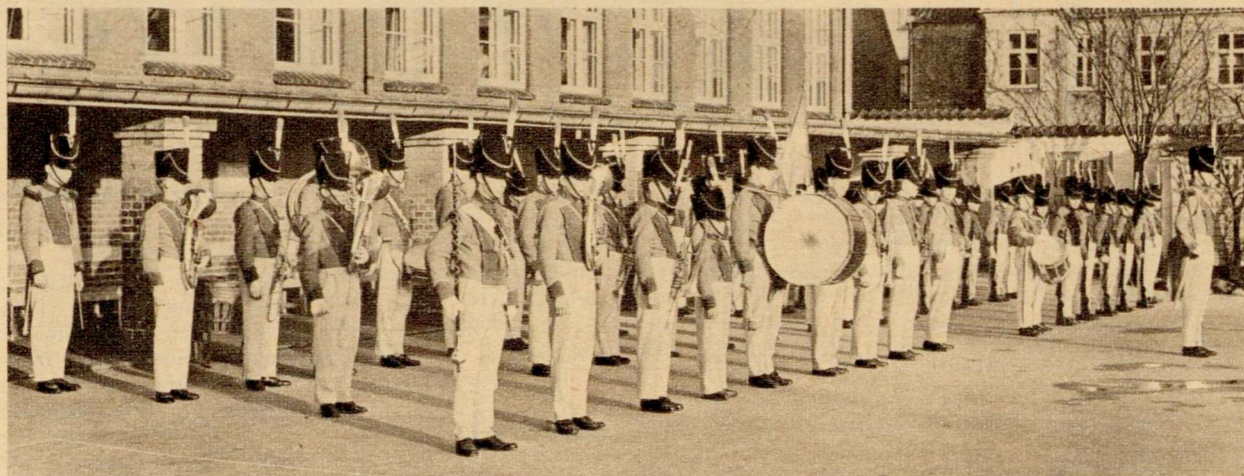

Frederikshavn understreger naturligvis det maritime både i uniformen og i musik-

Den unge mand er rekrut ved Danehof-garden i Nyborg. Endnu er han måske vel lille til sit instrument, men

aven!

Roskilde Garden hævder at være Danmarks ældste uniformerede drengekorps - næst efter Tivoligarden. Oprindelig hed korpset Roskilde Borgervæbning, og dets uniformer er stadig kopier af den gamle borgervæbnings. - Sønderborg-garden (t. v.) har ikke noget historisk forbillede, heller ikke uniformsmæssigt, men den klarer sig endda.

og Jensine
er her også!

Dette er Århus-gårdens tambour-major. Hun og hendes lige så kønne og kvikke underordnede er ikke blot kendt over det meste af Jylland, men har også besøgt Paris. Sukces'en var lige stor i Skive og på Champs Elysees.

En repræsentant for Skælskør-garden på vej til Skælskørs børnefugleskydning, som er en mere end 100-årig

150 piger i alderen 10-18 år udgør Odense Pigegarde. Halvdelen af denne styrke er dog rekrutter under ud-

Prins Georgs-garden fra Vordingborg er en miniature-kopi af et regiment,

EUROPA TØMRES SAMMEN

Shall vi Danmark stå ovenfor spørgsmålet om eventuel tilslutning til det europæiske fællesmarked. Hvad skal det udrette, og hvordan fungerer det?

I hele Europa findes ikke en bilfabrik, hvis produktion er stor nok til med fordel at bruge de mest effektive maskiner, der anvendes i den amerikanske bilindustri.

På Europas fastland er der ikke eet land, der har mulighed for at bygge moderne trafikflyvemaskiner uden hjælp udefra.

Disse eksempler fører os lige ind på livet af vor verdensdels største problem: Europas opsplitning i alt for små og isolerede områder, hvert med sit begrænsede vare- og kapitalmarked, hvert med sin egen forskningsvirksomhed og hvert omgivet af toldskrænker og restriktioner, der hindrer fuld udnyttelse af den nyeste teknik i vareproduktionen – og dermed en højere levestandard for os alle.

En begivenhed med langtrækkende perspektiver er det derfor, at regeringerne i seks vesteuropæiske lande nu er enige om at tømre deres områder sammen i et stort marked med overstatslig ledelse og sammensmelte deres indsats for atomenergiens udnyttelse. Traktaterne herom mellem Belgien, Holland, Luxembourg, Frankrig, Vesttyskland og Italien skal i løbet af denne sommer forelægges rigsdagene i

hvert land til godkendelse. Planens omfang understreges af, at „de seks“ tilsammen danner en blok, der har samme folketal som USA og tæller flere industriarbejdere end både USA og Sovjetunionen. De seks landes andel af verdenshandelen er endog større end USAs og Sovjets tilsammen!

HVAD betyder fællesmarkedet?

★ Nedbrydning af toldskrænkerne mellem de seks lande indbyrdes.

★ 100 pct.s frigørelse af deres indbyrdes samhandel gennem fjernelse af alle indførselsbegrænsninger, ligeledes med en vis overgangsperiode.

★ Fælles toldtarif udadtil for alle deltagerlande. Alt dette vil vare 12–15 år – for landbrugsvarerne vil der dog antagelig gå endnu længere tid.

★ Fælles arbejdsmarked, d. v. s. fri bevægelighed for arbejdskraften fra land til land samt fælles løn- og socialpolitik.

★ Et nogenlunde frit kapitalmarked, så kapitalen kan anbringes hvorsomhelst i fællesmarkedet.

HVORDAN gennemføres fællesmarkedet?

Til at træffe de afgørende beslutninger oprettes et *ministerråd*, der får stigende overstatslig myndighed. Kig i øvrigt på skemaet side 10.

Endvidere stiftes støttefonds med forerede kapitalkræfter til at lette overflytning af arbejdskraft, til at rationalisere erhvervsgrene og virksomheder, som rammes hårdt af fællesmarkedets frie konkurrence, til at financiere udbygning af tilbagestående områder, også i landenes kolonier, og endelig til at løse opgaver med kraftværker o. lign., der overstiger det enkelte lands evne.

Andre fællesmarkeder på tapetet

De seks landes initiativ har sat vor egen langsomhed med at skabe et *fællesnordisk marked* i et grelt lys – disse lande er nemlig indbyrdes langt mere forskellige end de skandinaviske, f. eks. med hensyn til lønninger, arbejdsforhold og skatteprocenter. Danmark har da også haft en delegation i Belgiens hovedstad for at undersøge mulighederne for at tilslutte sig de seks landes toldunion. For os gælder det

SOMMERSKO 1957

Khakifarvet spejdersko
m. tåforstærkning.

Dess. 1107
str. 28-35 9,00
„ 36-39 10,50
„ 40-48 11,55

Hvid ballerina
m. blå besætning.
Dess. 427
str. 28-35 9,70
„ 36-39 10,75

Hvid
eller gul
pige remsandal
m. birkosål
Dess. 1872
str. 24-27 14,05
„ 28-35 15,30

Hvid eller rød børne-sandal.
Dess. 452
str. 20-27 6,90
kun hvide str. 28-35 8,00

Blå „LION“,
en tennissko
i særklasse,
transparente
gummisåler med
hidtil ukendt
slidstyrke.

Dess. 702
str. 24-27 8,70
„ 28-35 9,90
„ 36-39 11,80
„ 40-48 12,90

i BRUGSEN

bl. a. at holde banen farbar for vor landbrugseksport, hvoraf en trediedel afsættes til de seks lande.

Også hele den øvrige stribe af vesteuropæiske lande er rusket op ved „de seks“ initiativ – England har fremsat sin plan om et frihandelsområde for industrivarer, der med England selv, Skandinavien og de fleste andre lande i Europa som deltagere skal omgive de seks toldunionslandenes „hårde kerne“. Landene i dette frihandelsområde skal frit og uden told kunne udveksle industrivarer med „de seks“ og med hverandre – en idé, der simpelthen vil betyde en fuldstændig frigørelse af Vesteuropas samhandel med industrivarer.

Derimod ønsker England ikke det samme gennemført for landbrugsvarer – dette er en af forskellene mellem de seks landes fællesmarked og den planlagte frihandelszone, idet fællesmarkedet *principielt* også omfatter landbrugsvarer. En anden forskel er, at landene i frihandelszonen hver for sig bevarer deres egne toldsatser over for omverdenen, mens „de seks“ slår sig sammen i en blok med fælles toldudtalt.

Når England ikke vil have landbrugsvarer med i europæisk frihandel, skyldes det for det første ønsket om at beskytte sit eget landbrug, for det andet ønsket om at bevare de oversøiske imperielandes fortrinsstilling for indførsel af levnedsmidler til det engelske marked, hvilket er en forudsætning for tilsvarende begunstigelser af Englands industrieksport til disse områder. Men den engelske holdning er et

nyt dilemma for Danmark, der sender halvdelen af sin landbrugseksport til England og derfor må være stærkt interesseret i frihandel også med disse varer.

Endelig en tredje mulighed for fællesmarkedsdannelse, nemlig en „bro“ mellem et fremtidigt nordisk fællesmarked og „de seks“ – bl. a. til gavn for den danske landbrugseksport sydpå.

Hvad er gået forud?

For at forstå det, der er sket og er i anmarch, er det vigtigt at vide besked med, hvad der hidtil er nået af samarbejdsresultater mellem Europas lande – og hvilke forløb, der også har været. Kast et blik på tegningen, når De læser den efterfølgende oversigt:

Økonomisk sammensvejsning

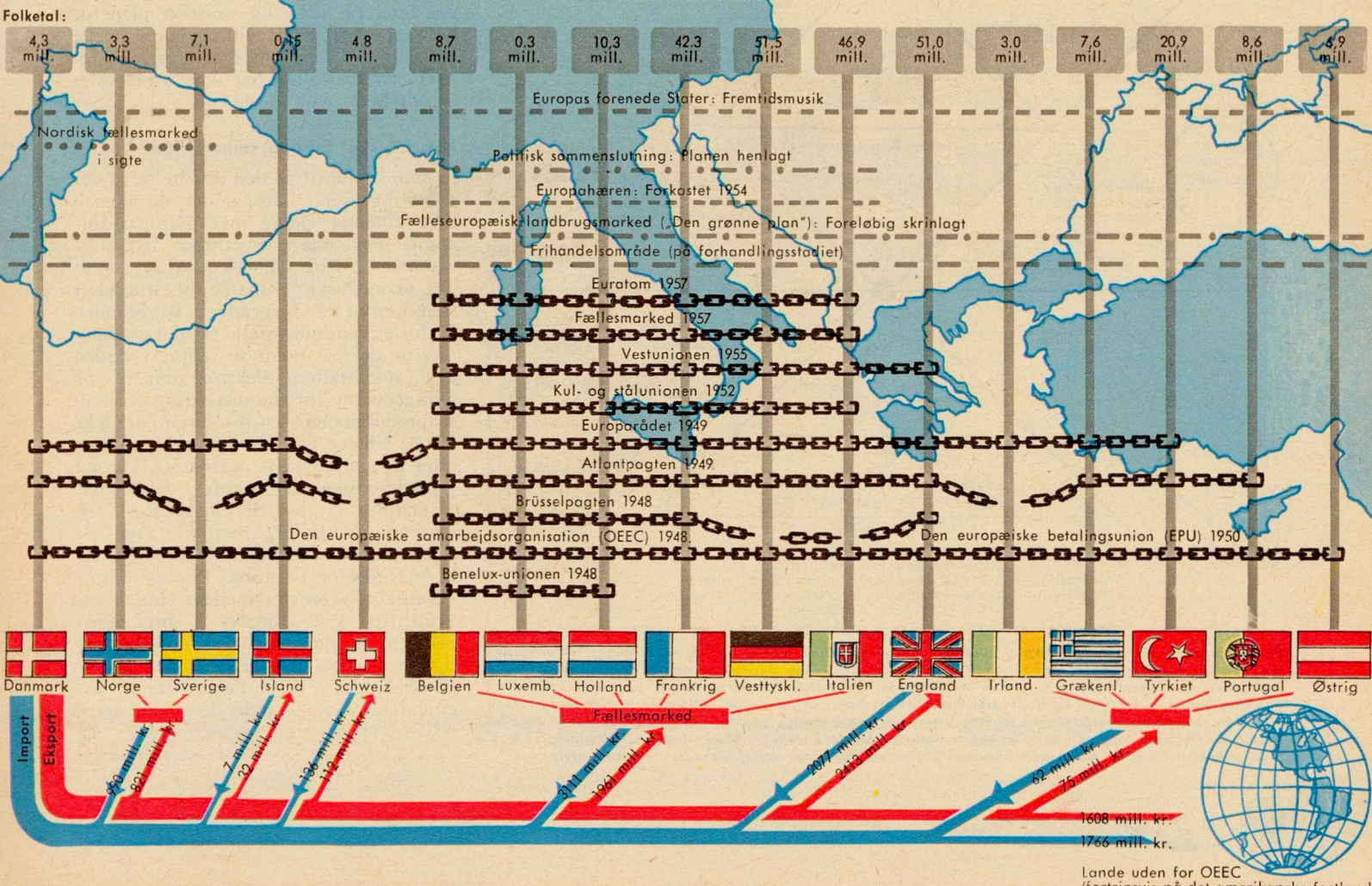
Det første stykke arbejde på dette felt efter den anden verdenskrig udførtes af Belgien, Holland og Luxembourg (alt 19 mill. indb.), der allerede i 1947 endes om at gå sammen i en økonomisk union, bl. a. med ophævelse af toldgrænserne. De tre lande (*Benelux*) har også optrådt samlet på udenrigspolitikens felt.

Et videregående økonomisk samarbejde i Europa begyndte med Marshall-hjælpen, der gav stødet til Organisationen for europæisk økonomisk Samarbejde (OEEC) i april 1948 – et organ, der i første omgang kom til at virke som fordelingsapparat for Marshalludelserne, men som senere har fået den hovedopgave at frigøre medlemslandenes samhandel ved trinvis fjernelse af indførselsbegrænsningerne.

Et vigtigt instrument i handelsfrigørelsen blev Den europæiske Betalingsunion (EPU), stiftet af OEEC-landene i 1950, der sørger for udligning af de indbyrdes betalinger under eet og for fælles kreditmuligheder. Målet for OEEC og EPU er at øge konkurrencen i hele Vesteuropa til gavn for den billigst mulige produktion. OEEC har ingen overnational myndighed, men er et samarbejde mellem uafhængige regeringer.

„De seks“ ville ikke lade sig nøje med OEEC-samarbejdet, der bl. a. har haft den svaghed ikke at kunne gøre noget effektivt ved de indbyrdes toldmure i Europa. Derfor er de endes om planen til det nævnte fællesmarked, men allerede tidligere, nemlig i 1951, har de samme seks med held skabt et fælles marked og en overstatslig ledelse for et mere begrænset

Rækken af flag midt i tegningen angiver de sytten vesteuropæiske lande, der deltager i anstrengelserne for stadig større samarbejde. Ovenover flagene illustreres ved hjælp af kæder, hvilke lande der er blevet knyttet sammen inden for hver enkelt sammenslutningsform – begyndende med de tre Benelux-landes toldunion, der indledtes allerede i 1948, og sluttende med aftalen om fællesmarked og atomsamarbejde mellem „de seks“, en aftale, der dog endnu ikke er godkendt af deltagerlandenes parlamenter. Med punkterede linier er vist de samarbejdsplaner, der hidtil ikke er ført ud i virkeligheden. – Nedenunder flagene anskueliggøres Danmarks eksport- og importinteresser i de implicerede lande. Med blå pile angives Danmarks import fra hvert land eller område, de røde pile står for eksporten. Tydeligt ses det, at vor udenrigshandel i meget høj grad er afhængig af Vesteuropas lande: Op imod fire femtedele af både vor eksport og import udveksles med de lande, der er medlemmer af OEEC, det økonomiske samarbejdsorgan.

vareområde, nemlig *kul- og stålunionen*. Blandt denne unions resultater indtil nu er, at alle importrestriktioner og told på kul og stål mellem deltagerlandene er udraderet, hvorved prisdannelsen er blevet mere ensartet. Netop kul- og stålunionens virksomhed har dog også afsløret de vanskeligheder, der opstår, når man nøjes med kun at sammensveje en enkelt gren af en række landes erhvervsliv. Det ny-aftalte fællesmarked, der principielt omfatter alle erhvervsgrene, vil kunne løse sådanne problemer.

En anden fælleseuropæisk markedsplan for et bestemt varefelt, nemlig *„den grønne plan“* for landbrugsvarer, har derimod lidt forlis. Ideen gik ud på at bringe alle de tidligere Marshall-landes landbrugsproduktion og udveksling af landbrugsvarer ind under een og samme overstatslige myndighed, hvorved vide muligheder skulle åbne sig for øget produktion og billiggørelse til gavn for forbrugerne. Planen er „henlagt“ til den europæiske økonomiske samarbejdsorganisation og munder næppe ud i andet og mere end en stående landbrugsminister-konference inden for OEEC's rammer.

Militær sammensvejsning

En slags militærpolitisk sidestykke til OEEC er *Vestunionen* (se tegningen på foregående side). Grundlaget til denne forsvarssammenslutning blev lagt i 1948 med den berømte *Brüssel-pagt* mellem de tre Benelux-lande samt England og Frankrig – først og fremmest en aftale om kollektivt forsvar, men også om socialt og kulturelt samarbejde.

Hurtigt blev det klart, at Brüssel-pagten ikke var nok, men måtte udbygges gennem militært samarbejde med USA. Resultatet heraf blev *Atlantpagten*, der trådte i kraft i 1949, og som betød en stor udvidelse af Vesteuropas forsvarssamarbejde. Ved fredsaftalen mellem Vestmagterne og Vesttyskland opstod problemet om at få tyskerne inddraget i forsvarsfællesskabet (1952). De seks lande, der havde oprettet kul- og stålunionen, havde i den hensigt lavet planen om *Europahæren*, der forudsatte sammensmeltning af medlemsstaternes hære og overstatslig myndighed som i kul- og stålunionen. I 1954 afvistes projektet af den franske nationalforsamling af frygt for, at tyskerne skulle få for stor indflydelse.

Herefter gik man en anden vej: Vesttyskland og Italien blev optaget i den oprindelige sammenslutning mellem Brüssel-pagts lande, *Vestunionen*, der i modsætning til Europahæren ikke er af overnational karakter. Vestunionen er gennem indbyrdes garantier bygget ind i Atlantpagtorganisationen, der nu optog Vesttyskland som medlem.

Politisk og kulturel sammensvejsning

I Europahær-planen indgik et punkt om en *fuldstændig politisk sammenslutning* af „de seks“. En fælleseuropæisk folkeforsamling og regering skulle oprettes, foreløbig med den opgave at lede kul- og stålunionen, forsvarsfællesskabet og landenes udenrigspolitik. Da Europahæren blev forkastet, „syltedes“ også tanken om det politiske fællesskab, men efter at de selv samme seks lande nu har vedtaget fællesmarkedet, kan der meget vel igen komme liv i tanken.

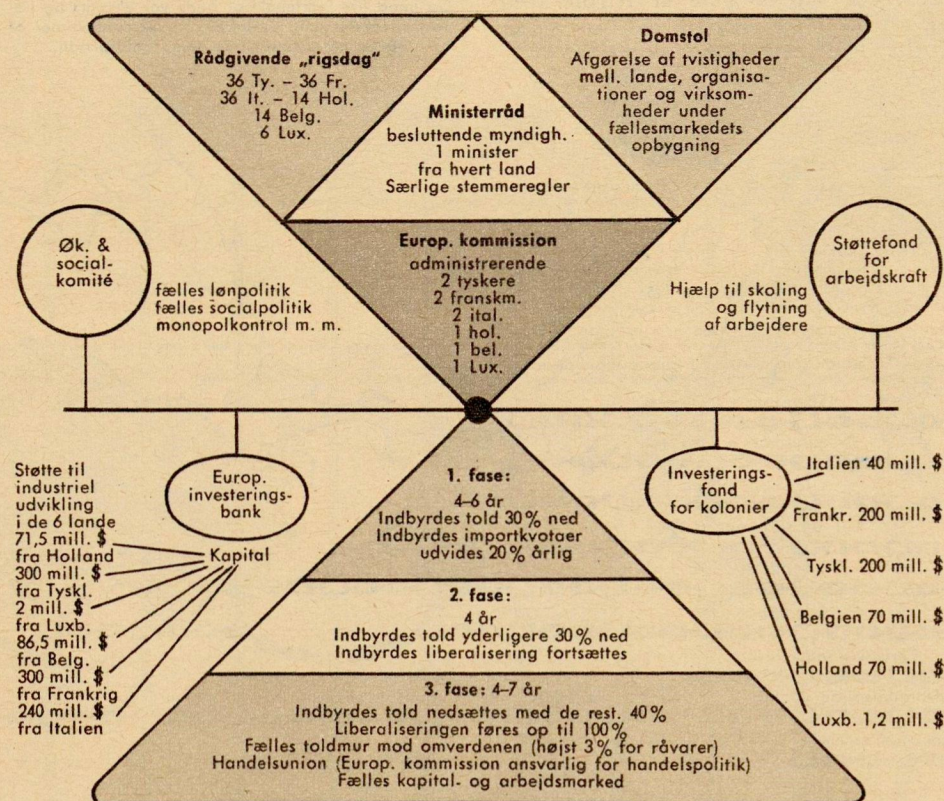
På et mere ideelt plan findes *Europarådet*, hvis første møde fandt sted i 1949, og som har betydning som sæde for en „europæisk meningsdannelse“. Her har deltagerlandenes folkevalgte repræsentanter lejlighed til at fremlægge deres syn på de forskellige samarbejdsbestræbelser, f. eks. inden for OEEC, der ikke selv har nogen folkeforsamling. Muligvis bliver OEEC og Europarådet en dag slået sammen. Talrige resolutioner og undersøgelser er udgået fra Europarådet, f. eks. forslaget i 1949 om en europæisk møntunion, der førte til EPU. En storstilet plan for kulturelt samarbejde virkeliggøres stykke for stykke af medlemsregeringerne. Europarådets forsamling har ikke overstatslig myndighed – kun rådgivende.

Hvorfor skal Europa samarbejde?

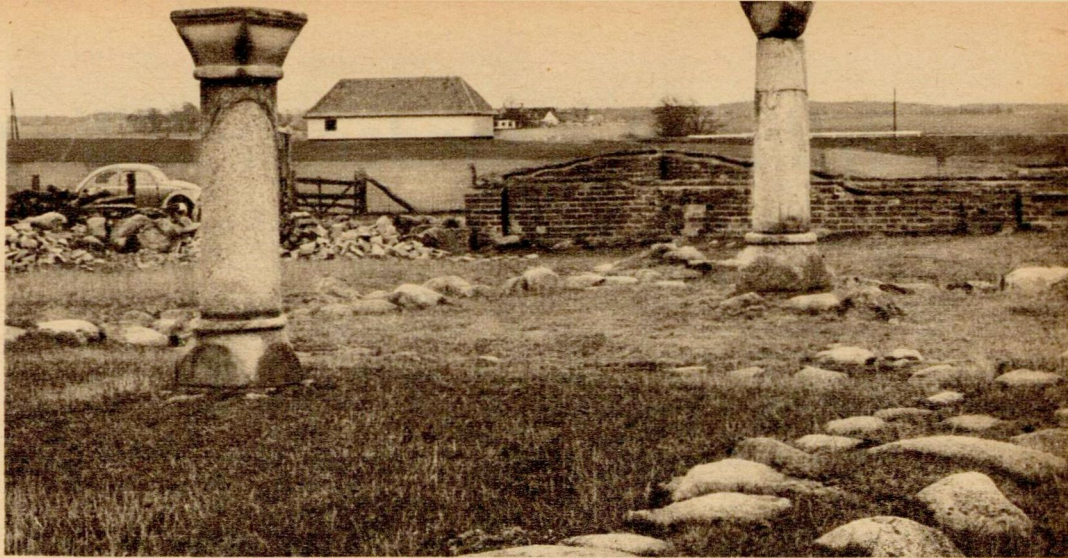
Man støder tit på den opfattelse, at der ingenting sker i Europarådet, og at man ikke kommer videre med Europas forening. Fællesmarkedsplanerne har sidst dementeret dette syn. Meget tyder på, at de økonomiske samarbejdsbestræbelser fremover vil stå i forgrunden. Baggrunden herfor er den industrielle revolution nummer to, der har holdt sit indtog i verden med atomkraften, elektronhjerne og mulighederne for automatisering af industriproduktionen – en revolution, der ikke vil stå tilbage for den første, der fulgte efter dampmaskinens opfindelse. De nye produktionsmetoder kræver dels uhyre kapitalinvesteringer, dels meget store, frie afsætningsmarkeder. Arbejdskraft og virksomheder må have frihed til at placere sig, hvor fordelene er størst. Produktionsopgaverne må fordeles mellem landene, så stordriften kan udnytte i langt større målestok til gunst for levefod og beskæftigelse. Mange er overbevist om, at kun samarbejde kan frelse Europa fra at blive et underudviklet område, der sakker agterud for verdens store industrimagter.

Aage Büchert.

FÆLLESMARKEDES VIRKELIGGØRELSE

På tegningen vises i øverste trekant, hvordan den overstatslige ledelse for de seks landes fællesmarked skal organiseres. Det kommer os alle ved, ikke mindst hvis vi en dag bliver det 7. medlemsland i dette fællesskab. Den egentlige myndighed er ministerrådet. Ved afstemninger om visse spørgsmål i dette råd har franskmænd, tyskeren og italieneren hver fire stemmer, belgieren og hollænderen hver to og luxemburgeren een. Af nederste trekant i tegningen fremgår nogle vigtige punkter i det program, der er lagt for arbejdet. Tre „fireårsplaner“, der dog kan forlænges, skal føre frem til målet. Under forudsætning af godkendelse fra de seks landes rigsdage træder traktaten om fællesmarkedet i kraft til nytår.

De udgravede klosterruiner, hvor man i baggrunden mellem de 2 klosterpiller ser den nye museumsbygning. Til venstre dr. Vilhelm Møller-Christensen ved kisten med skelettet af den gravide kvinde med sit ufødte barn.

I LÆNGST forsvundne dage valfartede pilgrimme, navnlig fra de nordiske lande, til Æbelholt kloster i nærheden af Hillerød. Klostret, der stammer fra det 12. århundrede, indtog en fremtrædende stilling blandt klostre i Norden efter at dets første leder, abbed Vilhelm, var blevet kåret til helgen. Også i vore dage vil der blive valfartet til Æbelholt kloster, rettere Æbelholt klosterruin, hvor der for nylig er blevet åbnet et enestående museum indeholdende ca. 400 skeletter af de ialt ca. 800, som den sjællandske læge, dr. Vilhelm Møller, siden 1935 har udgravet fra klosterruinen.

Ved disse udgravninger er der skabt et materiale af meget stor medicinsk og kulturhistorisk betydning. De 400 skeletter, der nu er anbragt i museet, er af dr. Møller-Christensen efter årelange videnskabelige studier analyseret, og museet fortæller om sygdomme, som for århundreder siden har ført til døden. Munkene behandlede patienterne og er gået i lag med endog meget dristige kirurgiske indgreb, selv trepaneringer og gynækologiske operationer har de foretaget. Det er et museum, der fortæller om lidelser og nød i henfarne tider.

I de mange montrer kan man studere

skeletter, hvor kraniet er deformet af svulster, på andre er benene misdannede af snærende lænker, gift og benbrud. Sygdomme som tb, kræft, syfilis'ens og krigens hærgen kan tydeligt iagttages gennem studiet af skeletterne, ligesom mange knogler er mærkede af ublid behandling af glødende jern. Dr. Møller-Christensen har bl. a. konstateret, at en kvinde er død efter en abort med et 5 måneder gammelt foster, som er lagt i kisten sammen med moderen. Gribende er også synet af kvindeskelettet, der i dødsøjeblikket under fødsel har vredet hænderne i bøn. Nu ses hun med skelettet af sit ufødte barn.

Thor Pedersen

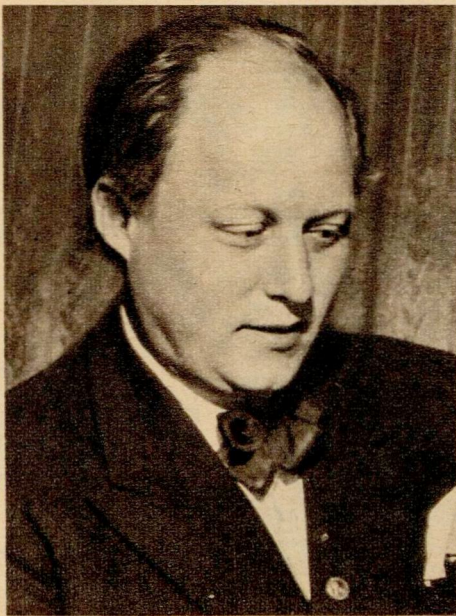
Tragiske var omstændighederne ved Thor Pedersens død. Et ungt, begavet menneske på en fremskudt post gik pludselig væk. Man vil savne ham i mange grene af det danske og internationale andelsarbejde, mest inden for byernes, hvor han trods sine kun 41 år for længst indtog en forgrundsstilling.

Thor Pedersen havde været Det kooperative Fællesforbunds første funktionær i atten år, han var den daglige leder af virksomheden i denne centralorganisation af byernes kooperative foretagender og var på denne post levende interesseret i det væld af problemer, som beskæftiger organisationen – en hel skala, som strækker sig fra fødevareproduktion og -fordeling til beklædningsbrancherne, boligbyggeri og forsikring. På disse områder stod han som en foregangsmand for Kooperationens ideer.

Thor Pedersens evner rakte vidt. Han var en inciterende foredragsholder, han havde en stor idérigdom og en betydelig arbejdssevne. Han var en dygtig skribent,

og fællesforbundets blad, som han også redigerede, var et vidnesbyrd om hans evner til at fremstille en sag, til at udtrykke et synspunkt klart og forståeligt.

Han rakte så vidt, at der også brændte en kunstnersjæl i ham. På hans kontor hang smukke malerier, han undseligt karakteriserede som „noget, jeg selv har gjort“. Denne kunstbegejstring søgte han at dele med andre og var derfor meget

virksom ved oprettelsen af Arbejdernes Kunstforening. I dens første år var han organisationens sekretær.

Thor Pedersens arbejde for Kooperationen var ikke begrænset til vort eget land. Hans blad havde en fast rubrik om det kooperative arbejde i vore nordiske broderlande – side om side med rapporterne om virksomheden her i landet. I det internationale kooperative arbejde deltog Thor Pedersen med stor iver og blev i 1954 valgt som medlem af den Internationale Kooperative Alliances (ICAs) centralkomité. Han havde deltaget virksomt i alle ICAs kongresser efter 1945, og flere og meget krævende tillidshverv var blevet ham betroet, således formandsskabet i ICAs komité for boligkooperation. Ved sådanne lejligheder viste Thor Pedersen, at han beherskede engelsk til fuldkommenhed – fordi han havde tilbragt ungdomsårene på engelske skoler, og han kunne chokere englændere ved at slå over i lige så perfekt wallisisk akcent, fordi en del af skolegangen var foregået på en højskole i Wales.

Et højt begavet menneske, særpræget og umiddelbart, kom ulykkelig af dage. En stor kreds savner ham nu.

Tillid til hinanden er tillid til fremtiden

ELLEVE ÅR i træk har det nu kunnet siges ved FDBs generalforsamling, at det afsluttede regnskabsårs omsætning var den største i Fællesforeningens historie, sagde førstedirektør *Ebbe Groes* i sin regnskabs-oversigt ved FDBs generalforsamling. Den samlede handelsomsætning kom op på i alt 695,2 mill. kr., en fremgang på 32,5 mill. kr., eller 4,9 pct. Den dividendeberettigede omsætning steg med 28,8 mill. kr. til 502,9 mill. kr., en stigning på 6,1 pct., og fabrikkerne havde en stigning på 5,2 pct. til 169,9 mill. kr.

Kolonial – den største af handelsafdelingerne – havde en fremgang på 7 pct. til 502,4 mill. kr. Tages et svagt prisfald på 1 pct. i betragtning, bliver den mængdemæssig fremgang på ca. 8 pct. Den store fremgang er størst for vor egenproduktion. Dette betyder en effektiv udnyttelse af vort produktionsapparat, sagde førstedirektøren, som rettede en tak til uddelere og medhjælpere for deres støtte hertil.

Isenkrams omsætning er steget med 2 pct. til 66,8 mill. kr. Mens lagrene i 1955 faldt med 1,7 mill. kr. eller 10 pct., blev de i 1956 bragt ned med 2,7 mill. kr. eller 18 pct. Afdelingens indtjening har ligget på balancepunktet.

Det samme gælder for *manufaktur*, hvis omsætning steg med 2 pct. til 45,9 mill. kr. Afdelingens *engrosomsætning* er steget med 5 pct. til 34,6 mill. kr., og

varelagrene er yderligere reduceret, så omsætningshastigheden nu er kommet op på 4.

Manufaktur detailmagasinerne havde på regnskabet en tilbagegang på 7 pct. til 11,3 mill. kr., men magasinernes skotøjs-omsætning er overflyttet til skotøj detailafdelingen, og tages dette i betragtning, har magasinerne en fremgang på 1 pct.

For de øvrige handelsafdelinger har forandringerne været størst for *skotøj*, for hvis vedkommende der er foregået en radikal ændring efter omorganiseringen den 1. april i år. Vareområdet er delt, så standardvarer (gummifodtøj og hjemmesko) er overgået til cykleafdelingen, mens promenadesko forbliver i afdelingen, der som tidligere omtalt fortsætter som indkøbs- og konsulentafdeling for Fox-magasinerne.

På grund af prisfald for frø er frøafdelingens omsætning gået ned med 12 pct. til 30 mill. kr., cykleafdelingens omsætning faldt til 3,7 mill. kr., hvilket skyldes mindre salg af knallerter. Møbler faldt tilsvarende i procent – 4 pct. til 6,9 mill. kr., men er nu igen på vej op efter udsendelsen af det nye møbelkatalog. Afdelingens varelagre er reduceret med ikke mindre end 37 pct., og på grund af denne reduktion forventes afdelingens indtjening væsentlig forbedret i 1957.

område, hvor salgsfremstødene til en afveksling kun har båret lidt frugt (salget af cerutter og shagtabak er dog øget, mens cigarer, skrå og kardus har ligget lavere).

Beklædningsfabrikkerne har haft et fald på 12 pct. i omsætningen til 9,2 mill. kr., men vi er overbevist om, at problemerne omkring disse fabrikker bliver mindre, sagde Direktør Groes, efterhånden som der gennemføres en koncentration af salget omkring FDBs standardvarer i arbejdstøj, strømper, undertøj og skjorter.

De øvrige fabriks-afdelinger omfatter bl. a. *garveriet* og *kryddermøllen*, der begge havde en omsætningsstigning på 8 pct. til henholdsvis 1,8 mill. kr. og 4,7 mill. kr. FDBs nye sommertræsko fik *træskosadelmageriets* omsætning til at stige med 9 pct. i 1956, mens *kemikaliefabrikken* gik 2 pct. frem til 3,2 mill. kr. Endelig faldt *møbelfabrikens* omsætning med 10 pct. til 1,9 mill. kr. som følge af lagernedskæringerne i afdelingerne – i indeværende års fire første måneder er omsætningen atter steget 17 pct.

Blandt *datterselskaberne* havde *Vejle Dampmølle* en omsætningsforøgelse på 18 pct. til 30,2 mill. kr. og *Svendborg Konserverfabrik* 29 pct. til 8,1 mill. kr.

Likviditeten forbedret med 13,8 mill. kr.

Direktør Groes gennemgik derefter regnskabs- og statusoversigten.

Størst betydning på udgiftssiden har bevægelserne i lønnen haft. Den samlede udbetalte løn er steget med 4,5 pct. til 45,2 mill. kr. Pengelønnen er som følge af overenskomstforhandlinger og dyrtidsreguleringer gået op med ca. 8 pct., men samtidig er personalet i handels- og kontorafdelinger reduceret med 83 og personalet på fabrikkerne med 37.

Denne reduktion sammenholdt med omsætningsfremgangen betyder, at der har været en ikke ubetydelig produktivitetstigning – for handelsafdelingerne ca. 10 pct. – som er resultat af omlægningen til Esbjerg-systemet.

FDBs fabrikker i stærk fremgang

Som omtalt i indledningen har der i fabriksomsætningen været en fremgang på 5,2 pct. til 169,9 mill. kr., men medtager man datterselskaberne, bliver fremgangen i egenproduktionen endnu større, nemlig 7,9 pct. til i alt 218,3 mill. kr.

Kolding-fabrikkerne havde en totalomsætning på 52,9 mill. kr., svarende til en fremgang på 7 pct., samtidig er indtjeningen forbedret, og for første gang i adskillige år er der overskud på alle afdelingerne. Fremgangen for *kafferisteriet* er ensbetydende med en udvidelse af FDBs markedsandel for kaffe fra 16,4 pct. i 1955 til 16,8 pct. i 1956 (Blå Cirkel, den bedste kvalitet, havde atter en rekordstigning – på 25 pct.). *Sukkervarefabrikkerne* solgte hele 23 pct. mere til foreningerne end det foregående år.

Viby-fabrikkerne, FDBs næste store fabriks-gruppe, gik ligeledes 7 pct. op, nemlig til 68,3 mill. kr. i alt. *Reb-fabrikken* fremgang på 22 pct. til 9,2 mill. kr. falder udelukkende på høstbindegarn, delvis en følge af hamstring på grund af Suez-

krisen, og FDBs markedsandel for høstbindegarn er udvidet med knap 1 pct. til 43,1 pct.

Sæbefabrikken, der gik 8 pct. frem til 11,6 mill. kr., noterede størst fremgang for vaskemidler (Blenda og det nye Nu-Hvid), nemlig 18 pct. For den *kemiske fabrik* blev fremgangen 24 pct. til 4,4 mill. kr. Endelig viste *margarinefabrikken* en totalomsætning på 43,1 mill. kr., svarende til en mængdefremgang på 5 pct.

Tobaksfabrikken i Esbjerg er med en nedgang på 2 pct. til 14,8 mill. kr. et

Udenlandske brugsforeningsledere, der overværede generalforsamlingen, fra v. hr. og fru Wiederkehr, Tyskland, fru Martinsen, Norge, og hr. Kallikoski, Finland. Sidste er tidl. landbrugsminister og var præsidentkandidat ved sidste valg.

Renteudgifterne er faldet med 1 mill. kr. til 4,2 mill. kr., idet alene renteudgiften til bankerne er faldet med 716.000 kr. Den væsentligste årsag til nedgangen er den forbedrede likviditet.

De samlede indtægter har udgjort 104,7 mill. kr. – en stigning på 7,8 pct. Da de samlede omkostninger er steget 6,5 pct. til 82,6 mill. kr., bliver årets nettooverskud 22,1 mill. kr. Det er ligesom omsætningen det største i FDBs historie.

De vigtigste tal i direktør Groes' redegørelse for FDBs status var disse:

Kassebeholdningen var ved årets udgang 1,8 mill. kr. større end det foregående år, nemlig 3,7 mill. kr.

FDBs nettotilgodehavende i bankerne udgjorde pr. 31. december 1956 18,6 mill. kr. mod 11,5 mill. kr. året forud. Til denne forskel på 7,1 mill. kr. må føjes, at FDB har overtaget datterselskabernes kassekreditter til i alt 4,9 mill. kr.

3,8 mill. kr. mere til foreningerne end i 1955

Som altid ved regnskabs gennemgangen er der både plusser og minusser, sagde direktør Groes, men hovedlinien kan siges at være klar: en moderat, men uomtvistelig fremgang.

Hvad har brugsforeningerne – FDBs ejere – nu fået ud af denne fremgang. Den udbetalte dividende stiger med 3,4 mill. kr., og – som en anden direkte fordel – foreningernes kørselsbesparelser er steget med 400.000 kr., som er en følge af Esbjerg-systemet. Det nøjagtige svar på det spørgsmål, vi stillede, er altså, at foreningerne får 3,8 mill. kr. mere ud af FDB i 1956 end i 1955.

Samtidig advarede direktør Groes mod at lægge for store forventninger i denne fremgang. Af to grunde:

1) Ingen kan garantere noget om fremtiden, når det drejer sig om forretningsvirksomhed, og vor indtjening i 1957 synes svagt vigende. Selv i de gunstigste perioder vil der nødvendigvis gå adskillige år imellem, at dividendeudbetalingen kan sættes op, og vor natur er jo nu engang sådan indrettet, at en gang opnåede fordele meget hastigt betragtes som en selvfølge.

2) De fordele af samarbejdet med

Den samlede likviditetsforbedring har således udgjort 13,8 mill. kr.

Varebeholdningerne er faldet med 6,7 mill. kr. til 71,1 mill. kr. På passivside er varekreditører opført med 29,1 mill. kr. – en nedgang på 1 mill. kr.

Beholdningen af værdipapirer udgør uændret 12,4 mill. kr. Disse papirer vedrører hovedsagelig lån i FDBs egne ejendomme, for hvilke obligationerne ikke er afhændet. I ejendomsskyldværdi er FDBs ejendomme sat til 57,2 mill. kr. Det er en stigning på 13,6 mill. kr. eller 31 pct. som følge af omvurderingen i 1956. Ejendommenes bogførte værdi er imidlertid kun steget med 1,4 mill. kr.

Blandt passiverne er personalets pensionsopsparingskonto steget med knap 500.000 kr.

Overførselen fra 1955 udgør 1,2 mill. kr., der er til disposition sammen med nettooverskudet på 22,1 mill. kr.

FDB, der ikke exakt kan måles i penge, vil altid være de største. Jeg tænker her på konkurrencedygtige, sikre kvaliteter, god forretningsmæssig service og støtte og hjælp gennem reklame, konsulentordning, kredsrevision, arkitektkontor, oplysningsvirksomhed, andelsskole, Samvirke o. s. v. Disse hjælpeikler i arbejdet vil i det lange løb være langt mere værd for vor bevægelse end nogle millioners stigning i dividenden.

FDBs resultater kan imidlertid kun bedømmes rigtigt, når de sammenholdes med foreningernes. Hvis FDB har fremgang, men foreningerne tilbagegang, er vor fremgang ikke meget værd. Det er kun helheden, der virkelig tæller.

Lykkeligtvis har også foreningerne haft moderat fremgang i 1956. Omsætningen er gået frem med 5,6 pct., en bagatel mere end i fjor og mærkbart mere end den samlede detailhandel, hvis omsætningsøgning er opgjort til 4,2 pct.

Vor stigning er også en ubetydelighed over gruppen „blandet købmandshandel og brugsforeninger“, der er udregnet til 5,3 pct.

Direktør Groes gjorde opmærksom på de stærke forskydninger fra land til by,

som fremgår af den nyligt offentliggjorte folketælling. Ikke mindst er forstæderne til de store byer vokset. De 19 sognekommuner i Københavns amtsrådskreds er f. eks. vokset med ikke mindre end 37 pct. Disse befolkningsflytninger er realiteter af afgørende betydning for vor bevægelses fremtid. Hvis vi ikke følger med i væksten i byernes forstæder, vil vi ikke kunne holde vor fremgangslinie.

Brugsforeningsbevægelsens garanti- og lånefond er i denne forbindelse en håndsrækning, men denne alene gør det ikke. Først og fremmest afhænger slaget om forstæderne af de lokale tillidsmænds agtpågivenhed.

Brugsforeningernes udestående fordringer er stadig et mørkt punkt, fortsatte direktør Groes. Antallet af kredittage i 1956 er uændret i forhold til 1955 og ganske sikkert ikke forbedret i 1957.

Vi kan ikke generelt sige, at foreningerne yder for stor kredit. Der er områder, hvor kreditten snarere er for lille end for stor. Jeg tænker her bl. a. på de store isenkramvarer, udtalte direktør Groes, som i denne forbindelse omtalte FDBs nye kontosalgsordning, der skulle give brugsforeningerne mulighed for at deltage mere effektivt i konkurrencen om de store udvalgsvarer.

Omvendt må der sættes stærkt ind på at gennemføre kontant betaling for de varegrupper, hvor kontantprincippet burde være en selvfølge, d. v. s. de daglige forbrugsvarer.

Overskudsfordelingsforslaget

Der arbejdes nu på udsendelsen af en forbrugerpièce omhandlende kontantproblemet, oplyste direktør Groes, som sluttede med at udtale sin glæde over, at der for brugsforeningsbevægelsen som helhed er mange opgaver, som virkelig er lykkedes i 1956, takket være det nære samarbejde mellem FDB og brugsforeningerne, men adskillige opgaver ligger endnu uløste foran os. Holder samarbejdet, hvad det lover, nærer jeg dog ingen ængstelse. Voksende tillid til hinanden er det samme som voksende tillid til fremtiden.

Efter regnskabsforelæggelsen fremsatte formanden forslag til overskudets fordeling, herunder at der udbetaltes 3½ pct. dividende.

Nettooverskudet i 1956 var 22 mill. kr., hvortil kom 1,2 mill. kr. overført fra 1955. Disse 23 mill. kr. foresloges fordelt med 2,1 mill. kr. til forrentning af andele og reservefond, 17,6 mill. kr. til 3½ pct. dividende, 1,5 mill. kr. henlagt til skatter, 0,5 mill. kr. til et støttefond for medarbejdere, der rammes af personalereduktion og 1,5 mill. kr. overført til næste års regnskab.

Afgående og nyvalgte bestyrelsesmedlemmer, fra v. fhv. folketingsmand Johs. Hansen, Tårs, og fhv. folketingsmand L. Petersen, Todbjerg, samt de nyvalgte gdr. Søren Rasmussen, Jorløse, og gdr. Aksel Svendsgaard, Tim.

grav, og historien har gjort den hellig også for os. Ad den vandrede kristendommen til Norden, og varmen af Sydens kultur har som et våbrud smeltet jorden og bragt spirene til at gro. Men farer og ulykker fulgte det samme spor, hærenes og krigenes malstrøm, tabene i sindelag, sprog og land gennem kampe fra slægt til slægt. Vejen var vidne til det alt sammen, arret af slagmarker hviler den i vor nationale bevidsthed, urokkeligt og fast på sin sokkel af store minder.

Fra Hugo Mathiesens bog om den gamle hærvej.

Den gamle hærvej

EN VEJ MELLEM VALPLADSER OG HELLIGDOMME

DEN GAMLE HÆRVEJ bugtede sig i århundreder ned ad den jyske højderyg. Fra Viborg til Kongeåen, gennem Sønderjylland, over Dannevirke til Hamburg, hvor den havde forbindelse med Europas vigtigste veje. Det var halvøens ærværdige hovedvej, vort lands ældste. Det var ikke en vej i nutidens opfattelse. Enkelte steder markerede nogle granit søjler vejen, ellers var den en række spor, bredende sig ud i et flere hundrede meter bredt støg som en karavanevej i ørkenen. Utøjler var lyngen pløjet op af hjulene, kun ved vadestederne blev vejen tvunget ind i et smalt leje.

Hærvejen fulgte ganske naturligt den jyske højderyg, for her undgik man vandløb og moser og skovtykninger, hvor stigmænd kunne lure.

Vejen havde mange navne. Foruden hærvejen kaldtes den også kongevejen, studevejen, den gamle Viborgvej, i Sønderjylland oftest oksevejen.

I sin fulde udstrækning kan hærvejen føre sin oprindelse tilbage til den yngre vikingetid, altså år 800–1000, selv om lange stræk er endnu ældre. Viborg og Slesvig var de to vigtige byer, den forbandt over en strækning på 300 km. Viborg, byen på de hellige bjerge, var udgangspunktet, her var folkets samlingssted til markeder, landsting og kongehyldning. Bispesæde og domkirke øgede byens glans, kirker og klostre bredte sig på dens bakker, fra Viborg gik pilgrimmenes vej mod Rom, ja, mod selve Det hellige Land.

Mange formål har vejen tjent. Der har lydt våbenklang, når krigerne drog mod Dannevirke, eller når fremmede tropper plyndrende drog op i landet. Fornemme skarer er draget ad vejen. Der var tit hundreder af ridende mænd i kongens følge foruden vognheste og kærre. Gæstebogen i hotellet i Christiansfeldt kan fortælle om, hvem der blot i de sidste to hundrede år af vejens tilværelse er rejst ad den: general Wrangel, kosakhøvdingen Tettenborn,

marskal Bernadotte, Frederik IV, Christian VIII, Frederik VII, Christian IX.

Valpladser har ligget tæt langs vejen. Under borgerkrigene i det tolvte århundrede rykkede Knud Magnussøn fra Slesvig ad hærvejen op gennem halvøen. Ved Gedbæk stod slaget mellem hans og Svends og Valdemars hær. Efter blodbadet i Roskilde hævnedes Valdemar den dræbte Knud i slaget på Græthe hede, der krydses af hærvejen.

Men ikke alle rejsende drog frem med våben. Ydmyge pilgrimme er fra Jylland, Norge, ja selv fra Island gået ad vejen mod Rom og hentede i St. Mikkel's kirke i Viborg styrke til færdens gennem ukendte egne.

Den islandske abbed Nicolaus skrev i midten af 1100'erne, hvordan pilgrimsfærdens talte to dagsrejser fra Ålborg til Viborg, syv fra Viborg til Slesvig. Hele middelalderen igennem er de bodfærdige gået ad denne vej. Der har sikkert været småkapeller langs ruten, inde på alheden ved Karup kender man Vor Frue kapel og kilde, og man kan tænke sig, at de spejlske har siddet ved vejens kant og med deres skralder søgt at påkalde sig medfølelse og hjælp.

I svenskekrigenes tid var der farefuldt i hærvejens nærhed. Næsten ingen mand udi Jelling sogn er overbleven i denne bedrøvelige tid, hvorfor sognet stod næsten øde, fortælles der i Jelling birks tingbog fra 1660'erne. Og tredive år senere skriver præsten i Randbøl: Sognet var blevet ganske øde i polakkernes tider, og folkene af smitsomme sygdomme bortdøde. Der blev ei prædike udi Randbøl kirke i trede år.

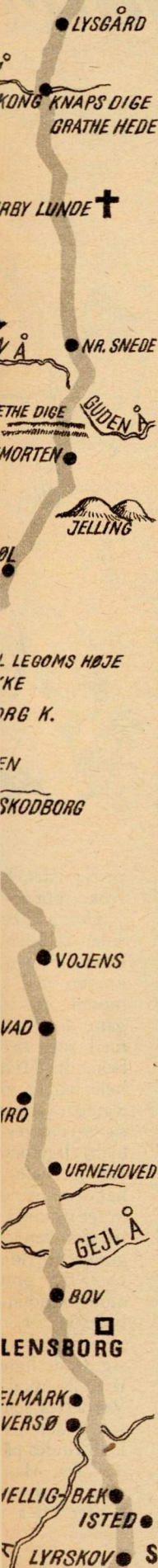
GENNEM århundreder gik den store kreatursport til Tyskland denne vej. Helt fra Vendsyssel drev man studeflokkene ad halsbrækkende hulveje, over bakker og gennem sand til Hamborg. Postvogne kørte der også, men man kom kun langsomt frem. Det hedder i et nødråb fra 1786: at en postvogn end ikke kan hamlige med en almindelig umagelig bondevejen.

Op til tusinde kreaturer kunne der være i en flok, som blev drevet ad hærvejen gennem Jylland. I lange og tætte rækker stumlede de tunge dyr af sted under drivernes råben og hujen. Langsomt gik det frem. Men da studehandelen i 1860'erne hensygnede, forsvandt også den tusindårige vejs betydning.

Gennem århundreder har adskillige turister taget turen ad hærvejen. Desværre er kun få strækninger i dag i den stand, som vejen lå hen fra Arilds tid, men der

Hærvejen byder ofte skønne landskabsbilleder som dette, hvor den i et stort slyng går mod Randbøl hede. Bilen virker ligefrem unaturlig i billedet, et studeforspand, pilgrimme eller farvestrålende ridere i kongens følge havde været bedre på sin plads.

er kræfter i bevægelse for at få hærvejen fredet, og man må håbe, det lykkes. Hvilken oplevelse er det ikke at følge sporet. At det kan tale til turisternes fantasi ses bedst deraf, at der i sommerens løb skal gennemføres en ridetur ad det gamle spor for engelske turister til hest. Hvorfor kun englændere? Er her ikke en ideel vandretur for unge, der vil søge at gå det gamle spor?

LAD OS prøve at gå turen ad den gamle hærvej sammen. Fra Viborg går vi langs Hald sø til Knudstrup og ind over Grathe hede. I Hørbylunde skov vil vi standse op ved stedet, hvor Kaj Munk blev myrdet. Også i sidste verdenskrig lød våbnene langs hærvejen.

Når man nærmer sig Nørre Sneede, begynder landet at løfte sig i store, kraftige bakkelinier, og vejen går ind over det sted i Jyllands hjerte, hvor halvøens to mest vandrige åløb har deres udspring: Gudenåen og Skernåen, den ene mod øst og den anden mod vest. Her blev i svundne tider rejst en forsvarsvold tværs over færdselsåren. Margrethediget, hed volden, og man ved intet om den, men det må have været en vejspærring på et sted, hvor naturen gjorde en sådan virkningsfuld.

Så passerer vi Nørre og Sønder Kollemorten, navnet har sin oprindelse i mindet om biskop Martin af Tours, der døde 11. november. Der var et kapel for ham på egnen, dagen benævntes i middelalderlige kalendere Kolde Morten – og blev til Mortensdag.

Så kommer man ind i en egn, der i gamle tider var rigt bebygget. Alene i det gamle Jelling herred er talt over 2400 gravhøje. Fra hærvejen kunne man se de vældige gravhøje i Jelling, og fra kongsborgens tårn kunne trafikken på vejen følges.

Så over Randbøl hede, Bække, Læborg og Vejen kommer vi til Kongeåen. Her stod engang kongsborgen Skodborghus, ganske ideelt som vagt over trafikken på den nord-sydgående hærvej og den øst-vestgående Kolding-Ribevej, der netop krydsede her.

Syd for Kongeåen går hærvejen gennem de store Farris skove, hvor i 1630'erne 12.000 oldensvin søgte føde. Det vrimlede i den grad med ulve, at 5000 mand var forpligtede til at deltage som klappere, når

Christian V med få års mellemrum holdt klapjagt. Først 1778 blev den sidste ulv nedlagt.

Ved Immervad bliver landskabet nok så barsk. Vejen går langs randen af gamle heder og moser og når ved Bov ofte bredde på en snes meter. Hærvejen passerer så Urnehoved, hvor sønderjyderne engang samledes til tinge. Her lod Knud Valdemarsson sig hylde til konge i 1182. En lille forhøjning i terrænet, Løgpold, minder om tingstedet, hvor det sidste voldsomme optrin skete i 1523, da herredsfogeden måtte flygte med kappen genneborret af pile. De rasende bønder ville ikke lytte til hans advarsler mod, at de sluttede sig til Christiern IIs tabte sag.

Fra Flensborg til Slesvig er den gamle hærvej i dag fin hovedlandevej. Så går det videre mod Dannevirke, men kun som en sandet, kroget og hullet vej, ufremkommelig af store stenbrokker, så man skulle tro, den ikke har været rørt, siden den på Valdemar den Stores tid blev kørt op af vogne, der fragtede kalk og sten til Valdemarsvolden.

Syd for Dannevirke var landskabet i lange tider mennesketomt, med sure kærstrækninger mod vest og store skove mod øst. Fra Rensborg og Ejderen sluttede hærvejen sig så til de ruter, der førte til Hamborg og derfra spandt sig ud til det middelalderlige Europas vejnet.

Den gamle hærvejs rute er værd at kende, fordi Jylland så at sige krænger sit inderste væsen ud om vejens leje og mærkeligt markerer den ældgamle kampfront

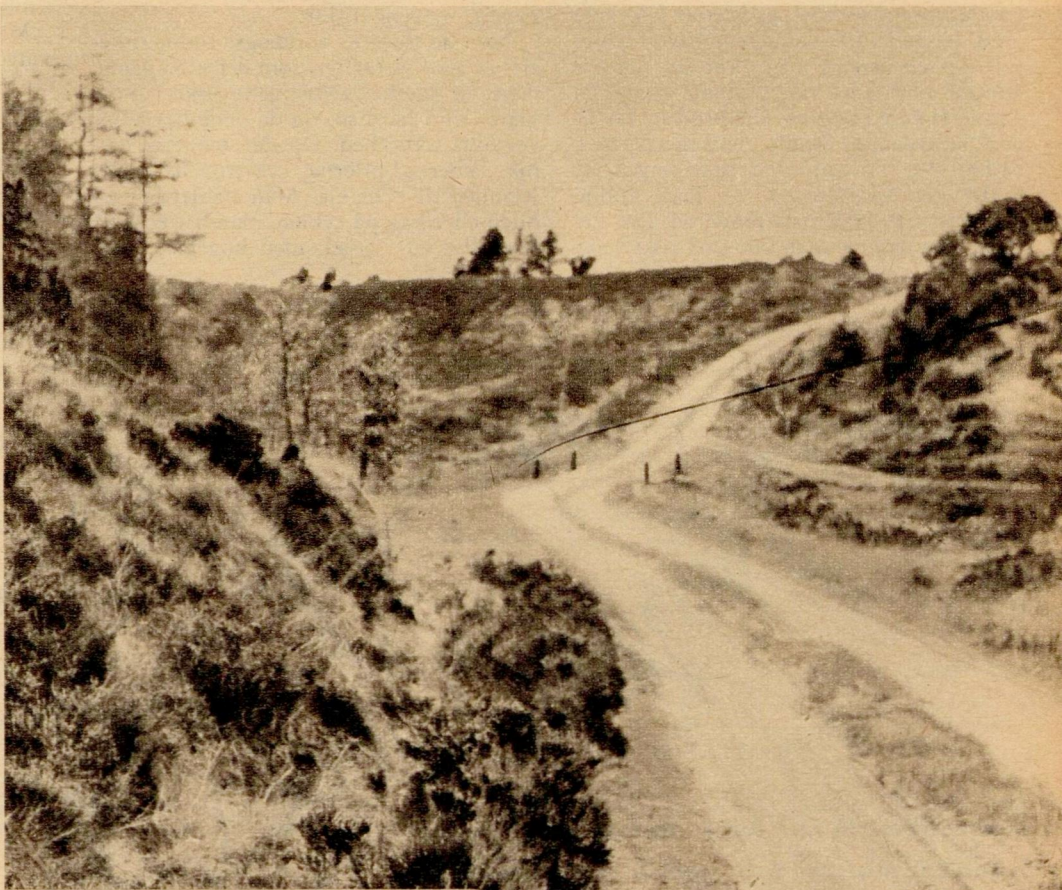
Bliver hærvejen fredet?

Trods de historiske og landskabelige værdier, der er knyttet til hærvejen, er kun nogle få spredte stumper af den fredet – i alt 4-5 punkter, bl. a. ved Margrethediget og ved Immervad. I den allerseneeste tid har Danmarks Naturfredningsforening imidlertid på jysk initiativ taget spørgsmålet om en fredning af de værdifuldeste partier langs hele hærvejen op til behandling. Ikke mindst planerne om at gøre hærvejen til en turistrute – bl. a. for ridende englændere – og den deraf følgende risiko for opførelse af iskageboder o. l. synes at have stimuleret interessen for en samlet fredning.

Da en sådan fredningssag jo vil berøre tusinder af lodsejere, bliver den givetvis både kompliceret og langvarig, og den kan i alt fald ikke afsluttes i år.

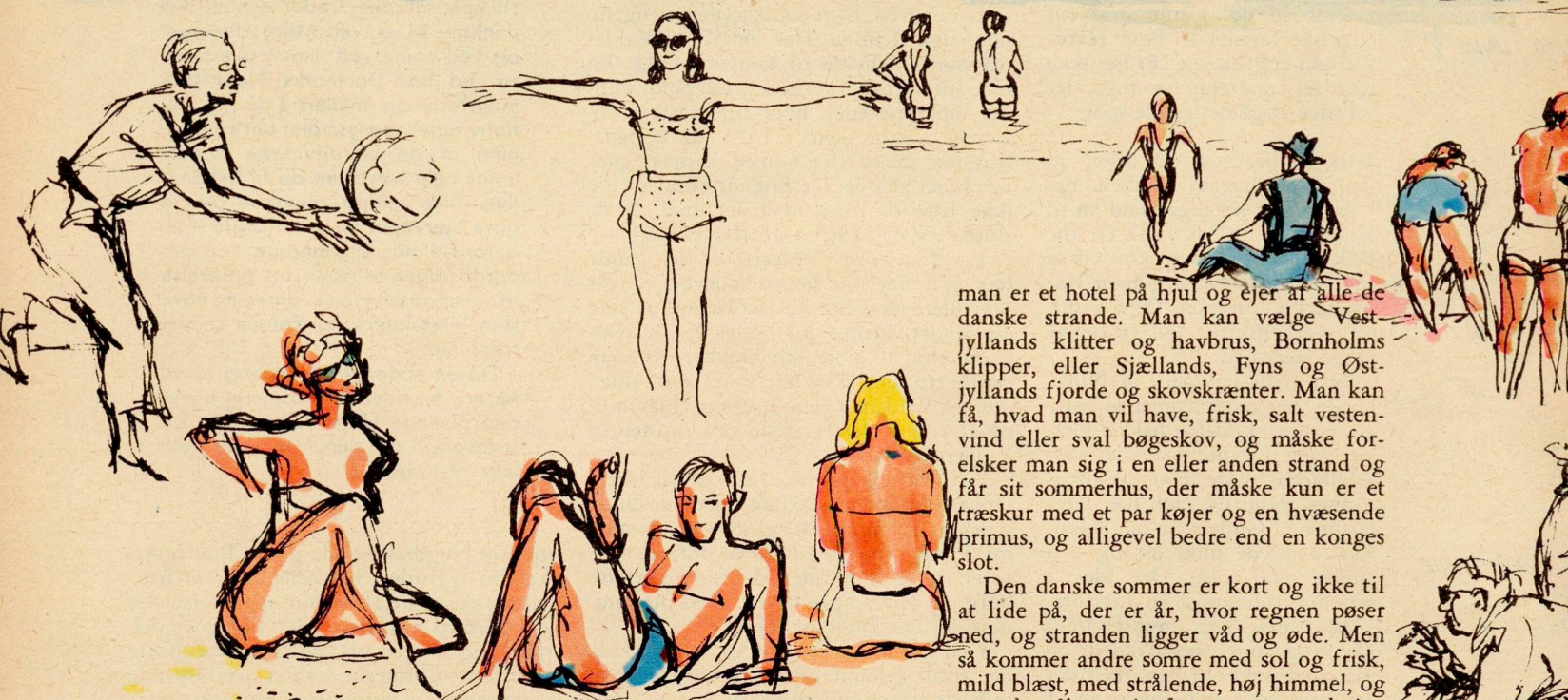
mellem frugtbar og øde natur. Indbygget, som en rygøjle i halvøens krop, er hærvejen ikke alene af betydning til forståelse af vejnettets historiske udvikling, men den står i sin næsten organiske sammenhæng med terrænformerne som et overraskende vidnesbyrd om vore forfædres sporsans.

FRØDE AAGAARD

Kortet angiver hærvejens rute fra Viborg til Dannevirke, ned ad den jyske højderyg, gennem egne, hvor Danmarkshistorien har sat sit præg. Fotografiet viser vejen ved det vand-skel, hvorfra Gudenåen og Skernå udspringer og løber i hver sin retning mod Kattegat og Vesterhav.

Jeg vil så gerne en tur til vandet

FOR IKKE så mange år siden kunne man endnu træffe gamle fiskere, som aldrig havde været i vandet, da i hvert fald ikke med det gode. De betragtede havet som et farligt element, man kunne tidsnok komme i det. Det var af samme grund, de gamle fiskere i reglen ikke brød sig om at lære at svømme. Skulle ulykken ske, blev båden slået i stumper af brændingen, så hjalp det ikke noget, at man kuhne svømme. Det trak bare pinen ud. Det var ikke langt fra, at man i de små fiskerlejer

på Vestkysten betragtede badegæsternes flirt med solen og havet som noget letfærdigt og syndefuldt.

Men de tider er forlængst forbi, fiskeriet er ikke så farligt, som det var i gamle dage, de stærke, velbyggede fiskerkuttere klarer sig i hård sø, og de gode havne giver også sikkerhed. Og den moderne teknik, banerne, bilerne, cyklerne har gjort stranden til alles eje. Man stabler teltet i bilen eller bag på cyklen, man har en kuffert eller en rygsæk med kogegrej, og

man er et hotel på hjul og ejer af alle de danske strande. Man kan vælge Vestjyllands klitter og havbrus, Bornholms klipper, eller Sjællands, Fyns og Østjyllands fjorde og skovskrænter. Man kan få, hvad man vil have, frisk, salt vestenvind eller sval bøgeskov, og måske forelsker man sig i en eller anden strand og får sit sommerhus, der måske kun er et træskur med et par køjer og en hvæsende primus, og alligevel bedre end en konges slot.

Den danske sommer er kort og ikke til at lide på, der er år, hvor regnen pøser ned, og stranden ligger våd og øde. Men så kommer andre somre med sol og frisk, mild blæst, med strålende, høj himmel, og stranden åbner sig for at tage mod sine vinterblege gæster og sende dem friske og solbrune hjem.

Mennesker kommer til stranden, folk af enhver slags tager den i besiddelse og kryber ud af „foderalet“, som H. C. Andersen vel ville have sagt. Kønne unge piger er som strandvalmuer i deres brogede ingenting af stranddragter, raske unge fyre viser vældige evner som svømmere. En ældre, diger herre pruster som en sølve, men svømme kan han, og han trænger til det. Han vejer lige halvhundrede pund for meget, og det vil være bedst for hans helbred, om han svømmede dem af sig. Efter en lang, hård svømmetur stiger han i land, selvbevidst som en mand, der har vist, hvad han duer til, og som nok endnu kan klare sig mellem de unge, solbrændte vandhunde. — Men ak, hans ansigt lyser allerede af den bedste og fornøjeligste appetit efter svømmeturen, og bade-

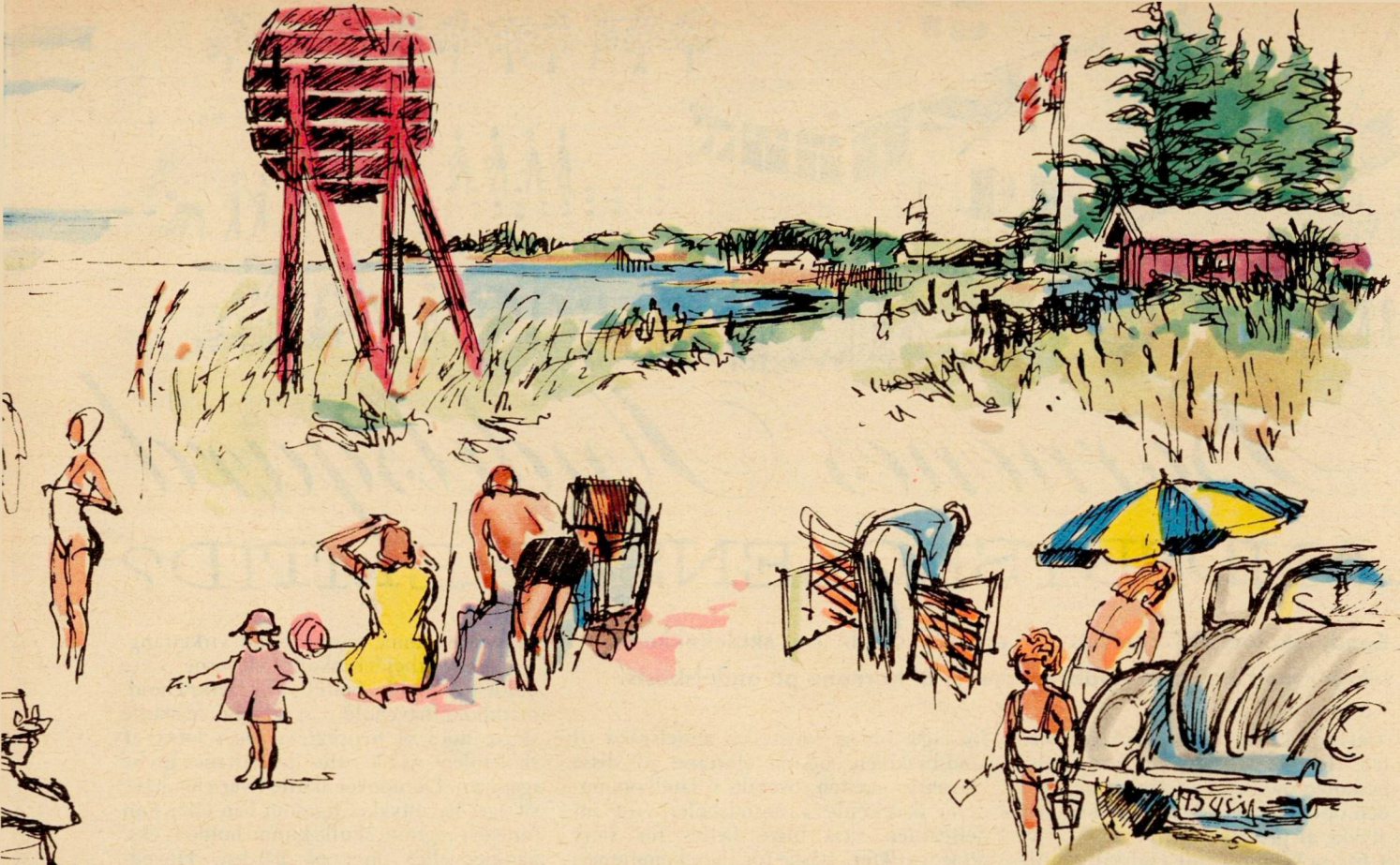
pensionatet, ha frokostbord.

Her har en siden af bilen sammen i den kurven med, og moren er str gang med at mad, søen tær bekendt. Midt hele har et ga ægtepar anbra og er i deres bytøj ligesom for det hele. har demonstrat bragt sig med til stranden og glade, forfløj Den ryg prot mod ungdom baderdragter, n sig ved at smid sig, til de lign ren, ja, mod Vorherres som

Og der kor Han findes på mer fra. Han gjort med om bryder eller e

Forfatteren Hans Kirk og tegneren Alex Secher slutter her serien **Du danske, friske strand** med en fornøjelig skildring af livet på stranden en varm sommerdag

han mest en kæmpemæssig orangutang. Hans ansigt lyser af usigeligt hovmod. – Her kan I se et præmie-
mandfolk, I elendige drys, og kig i bare på mig, små-
piger, for sådan skal et rigtigt mandfolk nemlig se ud,
står der skrevet i det. Og en yndig lille tøs i konfir-
mationsalderen standser virkelig og stirrer på ham,
men det er mere undren end beundring, der lyser ud
af hendes glade øjne: Tænk, at en ung mand kan
være så stor og grim og vigtig! Og et øjeblik efter har
hun vendt ham ryggen og plasker lystigt i vandet
med kammeraterne. Strandshejken vandrør værdigt
videre, han ved selv, hvad han er værd.

Fra de små træhuse vajer flagene, de blaffer lidt i

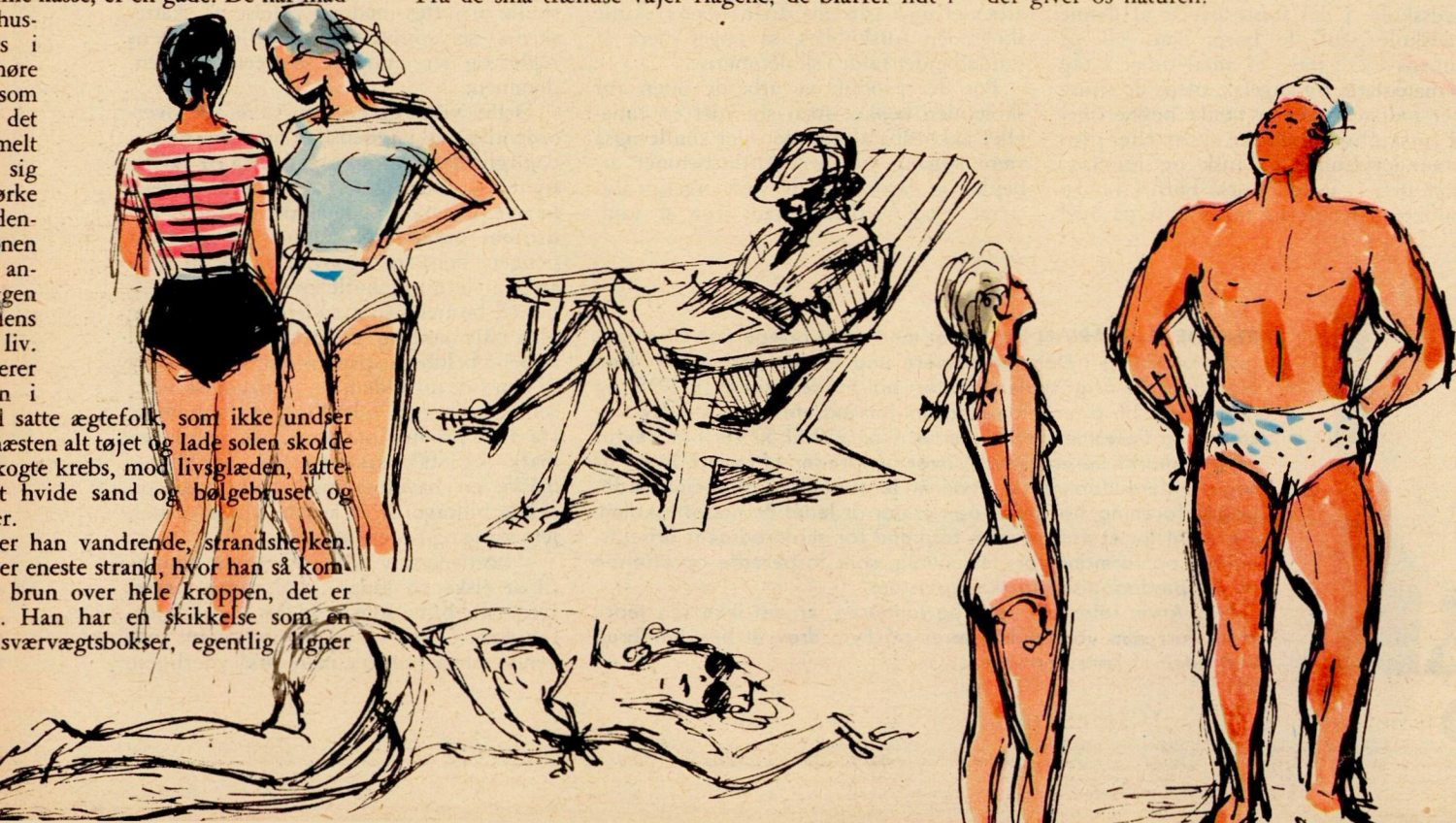
blæsten, og de store haveparasoller lyser som kæmpe-
blomster mellem de dybgrønne fyrretræer. En gammel
dame er slumret ind over strikketøjet i sin liggestol, en
mand ligger i badebukser i græsset, han er faldet i
søvn med piben i munden. Han har stærke arbejds-
hænder, der har måttet slide for at få penge til den lille
grund og bagefter har han tømret det nette lille hus
sammen. For det er det flittige, arbejdende Danmark,
som har erobret stranden her og der og snart alle-
vegne. De danske strande er virkelig blevet folkeeje,
fælleseje, og lad bare romantikerne forbande den mo-
derne teknik, så meget de vil. Det er alligevel den,
der giver os naturen.

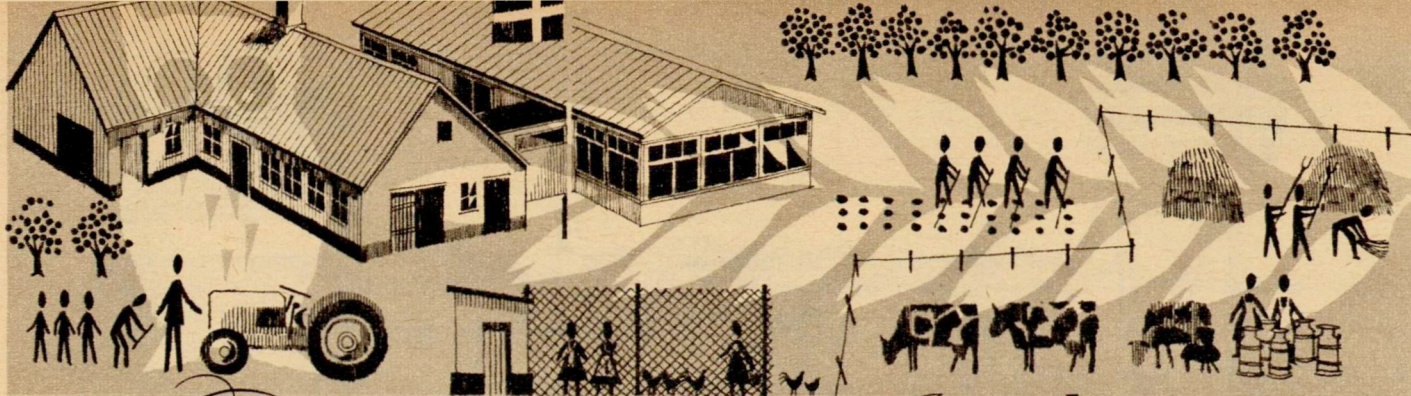
bor i, er kendt for sit veldækkede

el familie lejret sig i sandet ved
hvordan de allesammen kan stuves
me kasse, er en gåde. De har mad-

hus-
s i
høre
som
det
melt
sig
ørke
den-
nen
an-
gen
dens
liv.
erer
n i

l satte ægtefolk, som ikke undser
æsten alt tøjet og lade solen skolde
kogte krebs, mod livsglæden, latte-
t hvide sand og bølgebruset og
er.
er han vandrende, strandshejken.
er eneste strand, hvor han så kom-
brun over hele kroppen, det er
Han har en skikkelse som en
sværvægtsbokser, egentlig ligner

Børnenes Andelsgård

LANDSBYSKOLENS FREMTID?

Kendt skolemand foreslår at erstatte sløjd- og skolekøkken-lokaler med et rigtigt landbrug, drevet af børnene på andelsbasis.

HVORFOR ikke tage andelstanken i skolens tjeneste? Lad os supplere landsbyskolen med en andelsgård og gøre den opdragende side af livet i skolen til et stykke af produktionslivet...

Det har nok gibbet lidt i adskillige tilhørere, da den tidligere leder af Statens lærerhøjskole, rektor G. J. Arvin, fremsatte dette forslag i et foredrag for deltagerne i landmandsugen på Kalø Landbyskole. Det er jo noget ganske nyt i skoledebatten. Men allerede nu har ideen vundet mange tilhængere, og der arbejdes et par steder i Jylland alvorligt med planer om at indrette en forsøgsskole efter disse retningslinier.

Den danske børneskoles fremtidige ordning vil jo efter alt at dømme blive den, at alle børn skal gennem en 7-årig enhedsskole. I det sidste par år af denne hovedskole skal de børn, som vil gå eksamensvejen, have et antal timer i fag som matematik og engelsk, mens de andre elever i disse timer er tænkt beskæftiget med forskellige praktiske sysler eller med ekstraundervisning i dansk og regning. Det er disse „andre“, altså børn i 11-14 års-alderen, der særlig tages sigte på med

forslaget om at knytte en andelsgård til landsbyskolen, og da eleverne på disse klassetrin næsten overalt i landkommunerne skal samles i centralskoler, ville andelsgården altså blive fælles for flere skoledistrikter, måske for flere kommuner.

Sådan en gård kunne bygges og udstyres for nogenlunde det samme beløb – omkring 150,000 kr. – som man ellers ofrer på en centralskoles sløjdværksteder og skolekøkken, siger de skolefolk, som har arbejdet med planen. Selve driften af gården skulle varetages af et andelsselskab med folk fra forældrekrædsen – samt børnene selv – som andelshavere. Til denne gård skulle så henlægges de undervisningstimer, der afsættes til „praktiske“ fag. Desuden skulle børnene udenfor skoletiden på frivillig basis kunne deltage i arbejdet med gårdens drift. Måske skulle skoletiden forskubbes, så noget mere af staldarbejdet faldt i skoletimerne.

For det produktive arbejde uden for skoletiden tænker man sig ydet en time- eller akkordbetaling, men der skulle også være adgang til mere fritidsbetonet arbejde, og gården skulle være rigeligt udstyret med værkstedsplads for at kun-

ne imødekomme enhver sund virketrang.

Under arbejdet skulle eleverne være inddelt i hold: Staldhold, fjerkræhold, markhold, havehold o. s. v., men de skulle skifte hold så hyppigt, at de i løbet af skoletiden nåede alle bedriftens grene igennem. Derudover skulle hver elev have sit eget havestykke, ligesom han eller hun for egen regning skulle kunne holde f. eks. kaniner eller duer på gården. Hovedbedriften skulle imidlertid være et rigtigt landbrug, rationelt drevet med traktor og andre moderne indretninger.

– Det skal simpelt hen være en mønstergård, siger rektor Arvin, et forbillede for hele sognet – også med hensyn til renlighed, orden og påpasselighed...

For hele bedriften skulle der af børnene føres nøje rapporter og regnskab, så vdt gørligt anlagt efter samme retningslinier som et almindeligt landbrugsregnskab med forrentning, afskrivning, henlæggelse til reparationer og nyanskaffelser, og året skulle afsluttes med udfyldelse af skatte-skema, selvangivelse efter alle kunstens regler og beregning af skatterne på ejendommen.

Dette ville ikke blot være en overordentlig virkelighedsnær undervisning i dagliglivets regning, i skrivning og skriftlig dansk, men også sætte de unge andelshavere i stand til løbende at følge bedriftens økonomiske status og se, hvor pengene kom fra, og hvad de gik til. Ved årets afslutning skulle overskudet udloddes til børnene som en art dividende, og man ville naturligvis stimulere børnene til at sætte beløbet i sparekassen, så man også til den side udfoldede en pædagogisk virksomhed. En årlig udstilling af resultaterne fra dette produktionskooperativ, måske en mark- og staldvandring for forældrene, måske en havefest med friluftsskuespil skulle bidrage til at knytte båndene mellem skole og forældrekræds.

– Børnene selv ville utvivlsomt komme til at elske en sådan gård, siger Arvin. Den ville blive som et fælles familiehjem for dem. Dertil vil nogle utvivlsomt indvende, at så trækker man altså yderligere

REKTOR G. J. ARVIN har været med til at præge den pædagogiske udvikling i Danmark i mere end en menneskealder. Han blev som 38-årig skoleinspektør på Frederiksberg i 1918 og gjorde her bl. a. en pionerindsats for indretning af fritidsværksteder og læsestuer ved skolerne. Fra 1939 til 50 var han rektor for Danmarks lærerhøjskole, hvor hundreder af lærere hvert år søger videreuddannelse. Arvin er æresmedlem af social-pædagogisk forening, har stiftet og i et par år ledet Bernadotteskolen, var indtil for et par år siden formand for skoleradioens arbejdsudvalg og formand for det udvalg, som forberedte oprettelsen af det pædagogiske forskningsinstitut.

Når Arvin taler om børn og landbrug, er det ikke ren teori. Hans far, som var landsbylærer på Fyn, drev et lille landbrug ved siden af lærergerningen.

børnene bort fra deres rigtige hjem. Det synes jeg ikke, man kan sige. Det, vi vil, er at gøre børnene dygtige til deres arbejde og erstatte den svindende arbejdsopdragelse i hjemmene...

Rektor Arvin er godt klar over, at der både for pædagoger og for praktiske landmænd er en bunke ubesvarede spørgsmål i en skitse som den, han har fremlagt. Han er også forberedt på indvendinger.

— Ideen er iøvrigt slet ikke min, siger han. Den stammer fra en jysk landmand, men han bad mig om at føre den frem. Hvis jeg gør det, skrev han, siger man, jeg er moden til et sindssygehospital. Den risiko syntes jeg, man måtte løbe, så meget godt som der er i denne idé. Da jeg kom til Kalø, viste det sig, at en af egnens skolemænd, førstelærer *Sønderkær Larsen*, Ø. Alling, helt uafhængig af mig havde udarbejdet et forslag på samme linie.

I dag er stillingen i skolen den, fortæller rektor Arvin, at der er skabt en ren autostrada for dem, der vil gå eksamensvejen, mens det nærmest er nedværdigende at gå i den fri mellem, og landsby-skolen står over for åndelig proletarisering.

Alle de børn, der søger over til erhverv, som ikke kræver eksamen, savner muligheder for at prøve kræfter og finde et arbejde, de har anlæg for. På andelsgården og i dens værksteder ville det blive lettere for disse unge at finde ud af, hvad de interesserer sig for og egner sig til — mens en psykoteknisk prøve stort set kun kan fortælle dem, hvad de *ikke* egner sig til. En sådan gård ville også blive en fortræffelig ramme for en frivillig ungdomsskole og et naturligt overgangsled til landboskoler og højskoler.

Yderligere ville eleverne allerede fra barndommen af lære at forstå fællesskabets værdi. Opdragelsesmæssigt er det netop kernen i forslaget, at det i så høj grad er baseret på det sociale fællesskab.

Hvis man har set, slutter rektor Arvin, hvordan børn udvikler sig, når deres skaberevner får frit spil, vil man ikke være i tvivl om, at en sådan andelsgård er pengene værd. Synes man alligevel, bekostningen er for stor, så kan man i første omgang nøjes med at anskaffe jorden, drive den som en markskole og så lade børnene selv bygge gården, efterhånden som de får lyst. Den skal nok blive færdig, selv om det varer 10 eller 20 år.

Efter disse retningslinier vil man kunne skabe en skoleform, der byder eleverne lige så meget som eksamenslinien gør. I virkeligheden har landsbyerne nemlig langt større muligheder end byerne for at opbygge et helt tidssvarende opdragelsessystem. Når det forholder sig sådan, hvorfor da ikke anvende andelstanken lige så effektivt over for børnenes fritidsinteresser og gavnlige produktionstrang som man hidtil har anvendt den i de voksnes erhvervs- og forbrugerinteresser?

KAJ CHRISTIANSEN.

HVERDAGS-

CHIC

20754

Kittelkjole i 1-radet fiks model med 2 store lommer og bredt gålæg. Syet af en prima satinvævet bomuldsware i et flatterende flerfarvet stribet mønster. Str. 42-48**25,50**

20796

Busseronne af blomstret calico på grå bund. Bindebånd og 2 fikse lommer kantet med sorte bånd. Str. 42-46. ...**12,85**

og så får De endda dividende

- det betaler sig at købe i

BRUGSEN

RIVIERAREJSER MED SAMVIRKE

Først og fremmest en godt tilrettelagt rejse, hvor alt, hvad der hører med er indregnet i den rimelige pris. 14 dage for 715 kr. Studer programmet.

Bordighera
feriebyen ved Middelhavet
venter efter i år Samvirkens rejsende.
Godt hotel. Rundture langs
den skønne kyst.
Afrejse 16. juli (snarlig tilmelding
nødvendig) og 3. sept.

Oplev eftersommeren ved Middelhavet på rivierarejsen 3. september. Samme gode program som rejsen 16. juli.
Romrejse (med ophold desuden i Sorrento og Venedig, udflugt til Capri). 15 dage kr. 865. Afrejse 12. september.

Oplysninger og program fås fra Samvirkens kontor, Njalsgade 15, Kbh. S.

Over 2000 FDB-delegerede invaderede Herning

En generalforsamling med rekord-tilslutning

BÅDE Herning og Herninghallen var sprængning nær som følge af den mægtige tilstrømning til FDBs generalforsamling den 28. maj. Mere end to tusind delegerede fra hele landet strømmede til hendens hovedstad, byens hoteller og privatudlejede værelser var fyldt til bristepunktet, adskillige generalforsamlingsdeltagere måtte søge husly i Brande, Karup og andre omliggende byer.

Selv den nye Herninghal var for lille til invasionen. Trods de vældige dimensioner var alle pladser besat længe før generalforsamlingens åbning, forhængen var fjernet for det bagved liggende galleri, som også var taget i brug til tilhørerpladser, men alligevel sad folk på trapper, garderobediske – og adskillige måtte nøjes med ståpladser.

Som altid var tribunen festlig at se på med de mange flag, men denne gang af særlig dekorativ virkning, fordi den fremhævedes af store, nyudsprungne birke-træer på begge sider langs den brede endevæg. Faner langs salens sidevægge fuldstændiggjorde det festlige indtryk af salen.

FDBs formand, professor P. Nyboe Andersen, bød velkommen til gæster og delegerede, og efter at forstander J. Th. Arnfred var valgt til ordstyrer, fik formanden ordet for at aflægge beretning (refereret side 4 og 5). Førstedirektør Ebbe Groes gennemgik så regnskabet (refereret side 12 og 13), og efter at formanden havde foreslået fordeling af overskuddet, herunder udbetaling af 3½ pct. i dividende, blev ordet givet frit til forhandling.

Debattens hovedpunkter blev forholdet mellem FDB og brugsforeningerne samt den fremgangsmåde, der anvendes ved de store brugsforeningers valg af medlemmer af FDBs repræsentantskab.

FDBs funktionærer får en stadig større indflydelse på brugsforeningernes drift som følge af, at deres egne, valgte tillidsmænd ikke tilstrækkeligt følger med i, hvad der sker, udtalte uddeler J. Jensen, Volris. Måske var denne udvikling uundgåelig, men så måtte der efter talerens mening en hel ny organisationsform til for tydeligt at erkende de virkelige forhold. Taleren fandt, at FDB ikke påtog sig tilstrækkeligt ansvar, især ikke når det gik galt for foreningerne, men højst henviste dem til Garanti- og Lånefonden, hvis rente var højere end almindelige pengeinstitutters.

Disse betragtninger kunne J. Johansen, Tønder, ikke tilslutte sig. FDB vejledede, men dikterede ikke, sagde taleren, der understregede, at tillidsmændene skulle være agtpågivende, især i spørgsmålet om kreditgivning. Hr. Johansen pegede også på Garanti- og Lånefonden, en værdifuld nyskabelse, som brugsforeningerne i langt større grad burde slutte op om.

Formanden, professor Nyboe Andersen var enig med uddeler Jensen i opfattelsen af de lokale tillidsmænds ansvar overfor deres foreninger, men kunne ikke god-

kende hr. Jensens påstand om, at FDB svigtede nødstedte foreninger. FDB yder bistand på mange måder, og når foreninger kommer i ufore, gælder stadig, at de kan søge moratorium. I sådanne tilfælde er der vel intet at sige til, at FDB må have indseende med, hvordan hjælpen udnyttes. Den rente, som låntagende foreninger yder for lån optaget med Garanti- og Lånefondens medvirken, er den sædvanlige lånerente på 6½ pct., men heraf går ½ pct. til en særlig sikkerhedsfond. Den egentlige rente for lånene er kun 6 pct.

Fremgangsmåden ved de store foreningers valg af tillægsmandater til repræsentantskabet i henhold til den for seks år siden gennemførte valgform, kritiseredes af Laur. Nielsen, Helsingør, der fik støtte af Jens Nielsen, Godballe. Det faldt Laur. Nielsen for brystet, at 25 af de valgberettigede 59 foreninger kunne besætte alle seks mandater (som omtalt andet sted på disse sider), mens 30 foreninger måtte drage hjem med uforrettet sag. Denne fordeling af mandaterne fandt taleren skadelig for sammenholdet i brugsforeningerne.

Alle kredse bør have lige adgang til andel i disse ekstra repræsentantskabspladser, sagde Jens Nielsen, Godballe, som var utilfreds med, at byernes brugsforeninger havde besat alle de mandater, der i år var til rådighed.

Dir. Kaj Nielsen, HB, kunne ikke tilslutte sig den opfattelse, at tillægsmandatordningen rummede uretfærdigheder, således som den i øjeblikket var udformet. Noget andet er, at bybrugsforeningerne ved første års fredsvalg havde givet plads for landforeningerne ved opstilling af en fællesliste, men når det sidste valg var blevet et „kampvalg“, skyldtes det bl. a., at den kreds af brugsforeninger, Laurs Nielsen var talsmand for, selv havde taget initiativet til en kandidatopstilling.

I et kort svar i anledning af disse udtalelser sagde formanden, at den ordning, som lå til grund for valgene af disse ekstraordinære repræsentantskabsmedlemmer, var af forholdsvis ny dato og derfor næppe gennemprøvet i fuld udstrækning, men såfremt der var grund dertil, kunne valgformen senere tages op til drøftelse.

Den øvrige debat drejede sig om så

vidt forskellige anliggender som møbeludstillinger og centrallagre.

Uddeler Jensen, Vodskov, mente, at FDB havde handlet uklogt ved ikke at gå med til en udstilling i et nyopført prøvehus i hans hjemby. FDBs behandling af forespørgslen vidnede om en stivhed, der havde meget lidt med forretning at gøre, men mere mindede om en statsinstitutions fremgangsmåde, sagde taleren.

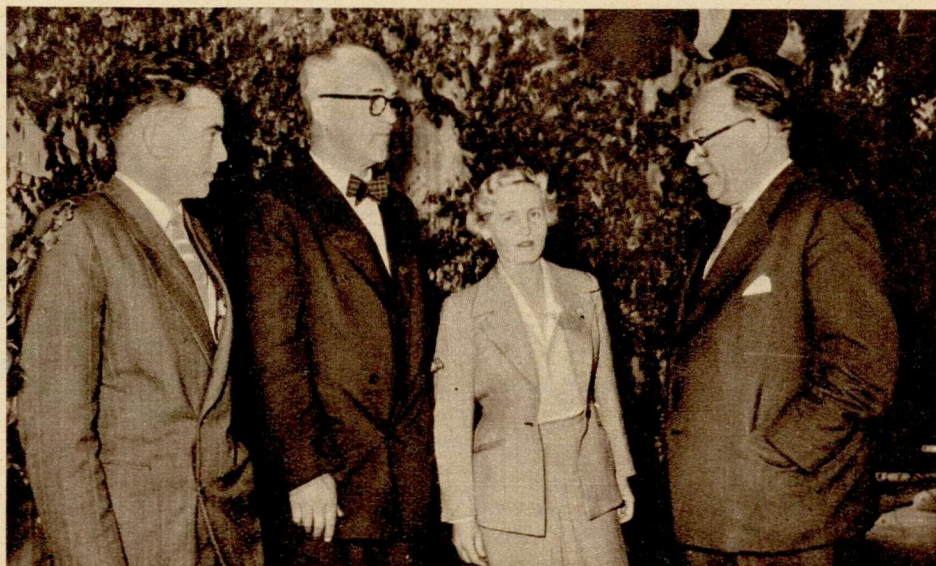
Mon man ikke kan sige, at FDBs regnskab viser, at vi virkningsfuldt adskiller os fra statsvirksomhed, sagde direktør Groes i sit svar til uddeler Jensen. Deltagelse i udstillinger er bekosteligt, og derfor må bestemte retningslinjer følges.

København er ucentralt for et centrallager, sagde Tage Nielsen, Fåre, i en kritik af FDBs lagersanering. Fjerntliggende foreninger kommer i form af forøgede fragtomkostninger og forøget besvær til at betale de fordele, der ellers opnås.

Diskussionen om centrallagre, om deres placering og vareudvalg vil aldrig standse, svarede direktør Groes herpå og lovede, at foreningernes synspunkter altid ville blive hørt af FDB. Men stilledes der krav om flere lagre og større vareudvalg, måtte man gøre sig klart, at det uundgåeligt vil forøge omkostningerne. FDB håber, at de projekterede centrallagre landet over vil forbedre Fællesforeningens evne til at levere til brugsforeningerne på de mest effektive vilkår.

Som sidste deltager i diskussionen henvendte Ernst Jensen, Naksbo, opmærksomheden på salg af kød. Brugsforeningerne bør også kunne forsyne husmødrene med kød og vikualier og kan derigennem udøve en prisregulerende funktion til gavn for alle forbrugere. Dir. Groes gav tilslutning hertil og fremhævede, at salg af kød og vikualier, af frugt og grønt samt af frosne varer burde overvejes af brugsforeningerne, som ville få hjælp og oplysninger hos FDB, selv om FDB næppe fuldt ud kunne påtage sig leverancen af alle varer i disse brancher.

Efter at debatten dermed var slut, godkendte generalforsamlingen beretning og regnskab og dermed også forslaget om overskuddets fordeling. Man vedtog, at næste års generalforsamling afholdes i København, og dermed kunne formanden slutte dagens forhandlinger med at ønske brugsforeningerne et godt arbejdsår.

Nyvalgte medlemmer af repræsentantskabet, f. v. gdr. Lars Overgaard, viceskoleinspektør Arne Jørgensen, lærerinde Karen Appelt og folketingsmand Edvin Dose.

Den afgåede handelsministers sidste hilsen

GENERALFORSAMLINGEN i FDB er altid vært for en række indbudte gæster, men for første gang i tre år deltog handelsminister *Lis Groes* ikke i generalforsamlingen. Regeringsomdannelsen, som fandt sted samme dag, hindrede dette, men en hjertelig, telegrafisk hilsen fra handelsministeren oplæstes af ordstyreren, forstander *Arnfred*. Den lød: Min sidste gerning, inden jeg kl. 11.30 går til kongen i afskedsaudiens, skal være at sende FDBs generalforsamling min hjertelige hilsen. Jeg beklager, ikke at kunne være sammen med generalforsamlingens deltagere, således som det har været tilfældet i de tre sidste år. Jeg ønsker lykke og fremgang for den danske brugsforeningsbevægelse.

Et hjerteligt bifald var forsamlingens kvittering for hilsenen og tilslutning til en telegrafisk genhilsen til *Lis Groes*.

Først af de udenlandske gæster talte *Mr. John Davidson* på Den internationale kooperative Alliances (ICAs) vegne og understregede den internationale andelsbevægelses store mål: en verden, der ikke er dirigeret af national egoisme, men tværtimod en verden, hvor alle samarbejder til fælles bedste som en andelsforening af nationer.

På den engelske brugsforeningsbevægelses vegne talte en kvinde, *Mrs. Stonehouse*, som beklæder det store hverv som formand for brugsforeningen i Southampton. Hun rettede en speciel appel til kvin-

derne i de danske brugsforeninger. Videre blev der talt af *Mr. Eccles*, England, *hr. Wiederkehr*, Tyskland, *Rüfenacht*, Schweiz, *Bertil Andersson*, Sverige, *Bjarne Jullum*, Norge, *Kallikoski* og *Siren*, Finland, samt *Asgeir Magnusson*, Island. Herning Byorkester satte med en smukt udført potpourri over nationale sange et festligt punktum på denne del af generalforsamlingen.

Første kvinde i FDBs repræsentantskab

FOR FØRSTE GANG i FDBs mere end treårige historie er en kvinde indvalgt i repræsentantskabet, nemlig lærerinde *Karen Appelt*, København, der indvalgte på valgmodet for de store brugsforeninger. Dette valgmode omfatter alle foreninger, hvis medlemstal og omsætning ligger over gennemsnittet og afholdes hvert andet år i forbindelse med FDBs generalforsamling.

Valgmødet i år ledes af forstander *J. Th. Arnfred*, der optrak valgets regler. I år skulle der vælges seks repræsentanter på disse „tillægsmandater“ mod før 5 – og om to år bliver det 7. For en kreds af brugsforeninger forelagde direktør *Kaj Nielsen*, HB, en fællesliste med seks kandidater, mens *Laur. Nielsen*, Helsingør, på en anden kreds' vegne foreslog genvalg af konsulent *Tage Jakobsen*, Slangørup. Ved afstemningen fik den af *dir. Kaj Nielsen* foreslåede liste 294 stemmer, og samtlige foreslåede blev valgt, mens 38

stemte på *Tage Jakobsen*. De valgte er: direktør *Poul Petersen*, København (genvalg), lærerinde *Karen Appelt* og folketingsmand *Edvin Dose*, begge København (nyvalg), formand *Henry Hansen*, Ålborg, og viceborgmester *H. P. Jensen*, Århus (genvalg), viceskoleinspektør *Arne Jørgensen*, Esbjerg (nyvalg).

To nye bestyrelsesmedlemmer

Umiddelbart efter FDBs generalforsamling samledes repræsentantskabet for at foretage valg til FDBs bestyrelse. To medlemmer, nemlig næstformanden, fhv. folketingsmand *Laur. Pedersen*, Todbjerg, og formanden for sognerådsforeningerne, fhv. folketingsmand *Johs. Hansen*, Tårs, trak sig tilbage. I deres sted valgtes gdr. *Aksel Svendsgaard*, Tim (Vestjylland), og gdr. *Søren Rasmussen*, Jorløse (Vestsjælland).

I sin nye skikkelse konstituerede bestyrelsen sig derefter med forstander *Frode Aagaard*, Vestbirk, som næstformand.

Næstformanden i Uddelerforeningen, uddeler *Gosvig. Borris*, og gdr. *Ejner Jensen*, Høve, Odsherred, indtræder i repræsentantskabet på de to nyvalgte bestyrelsesmedlemmers pladser.

Ved de forudgående kredsmoder er gdr. *Lars Overgaard*, Tingstrup pr. Thisted, valgt til medlem af repræsentantskabet i stedet for gdr. *N. Sodborg Eriksen*, Tøttrup, som på grund af alder trak sig tilbage efter at have haft sæde i repræsentantskabet i 23 år.

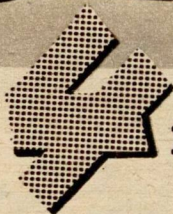
Hvis De trænger til en Varebil, saa køb ikke, før De har set, hvor rummelig BEDFORD 3/4 Tonneren er!

Den er nemlig ikke nogen ombygget Personvogn, men konstrueret som Varebil fra Grunden. Derfor er hver Tomme ogsaa udnyttet! Varerummet kan ta' 3,8 m³ - og gennem de brede Bagdøre er det en smal Sag at stable Varerne rigtigt - og faa fat i dem igen.

Læg ogsaa Mærke til de praktiske Skydedøre - og den fine, indrammede Plads til Firmanavnet.

Og som Køber af BEDFORD sikrer De Dem samtidig kyndig GM-Service og billigere Reservedele - overalt.

Næsten

Kubikmeter Vareplads i BEDFORD VAREBIL

Lad nærmeste GM-Forhandler fortælle Dem mere om Bedford Varebilen!

Fri og uafhængig er familien her i 4 mands teltet. Det fås i pose med plækker og letvægtstålstænger, let at transportere og opstille, for ca. kr. 260.- plus underlag. Til de fleste telte kan fås oversejl, som giver ekstra beskyttelse mod regn og sol og samtidig er verandaplads foran teltet. Bord- og siddeplads for 4 personer får man med autosættet.

LEJRLIVET KALDER

MAN KAN IKKE længere nøjes med at pakke krus, kniv, ske og gaffel og måske et par sokker i en sæk på nakken og lade en høstak være natlogis. Nej, nu bringer man selv hus og husgeråd med. Alt gøres for at tilfredsstille ønsker om praktiske ting til det moderne nomadeliv, lige fra telte og redskaber, der næsten intet vejer og fylder, til store campingvogne, som bilerne som små fortravlede biller slæber fra sted til sted.

Men vær forsigtig med at anskaffe

**FARV SELV
MED OPAL
OG SPAR PENGE!**

Garderoben, gardinerne, dækketøj o. s. v. bliver som nyt, når det farves med **Opalfarver**, der findes i 39 moderne kulører — se farvekortet — og kan farve:

Uld, Halvuld, Silke, Halvsilke, Bomuld, Linned
endvidere Nylon, Perlon o. s. v.

DET ER SÅ LET

AT FARVE MED **OPAL**

Brug **Opanol** til blegning og affarvning —
det skåner tøjet!

FARVEFABRIKEN OPAL A/S

alt, som de prangende udstillinger fortæller er absolut nødvendigt. Studer i god tid vejledninger, som udgives af lejrklubber og lign., her kan hentes mange gode råd. Det bedste er nok at drøfte anskaffelsen med en, som har prøvet campinglivet nogle gange. Han vil kunne forudsige, hvilke af de nye, lokkende ting, som efter en enkelt tur kun vil være værdige til at samle støv i kælderen.

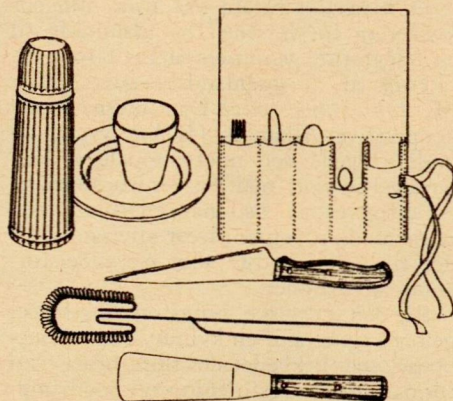
Hvad man skal medbringe på disse tilbage-til-naturen-ture, afhænger dog først og fremmest af rejsemåden.

Går man på sine ben, sætter ens egen bæreevne grænsen. Her gør man klogest i at benytte vandrerhjemmene, hvor man med sin egen medbragte sove- og lagenpose opnår en komfort, man ikke kan skaffe sig ved det telt, man selv skal bære.

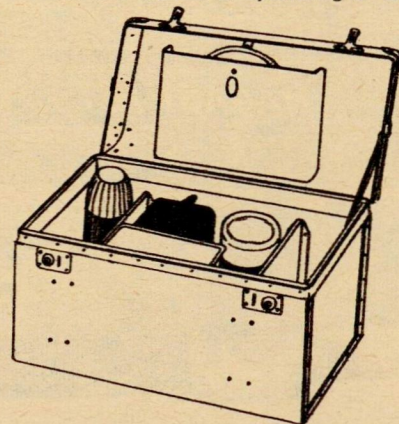
Man får først fornøjelse af vandreturen, når man bruger godt, egnet fodtøj. D. v. s. godt „tilgæede“ støvler, godt passende med skocremer — husk at olie gør læderet stift. Skistøvler med deres hårde og stive sål er helt uegnet til vandretur, hvor en smidig og blød sål er bedst. Tal med et Fox-magasin herom. Sokkerne må være uldne — tykke eller tynde efter årstiden. For begge køn anbefales lange benklæder, der beskytter mod myg og brændenælder. Lumber-jacket eller vindjakke med foer er absolut nødvendig som beskyttelse mod morgen- og aftenkøligheden. Erfarne vandrere har selv i den varme tid en langærmet pullover på, og er det meget hedt, bindes den med ærmerne om halsen, så

den luner øverste del af ryggen. — Husk ved valg af rygsæk, at det er lettest at bære en byrde højt på ryggen.

Madkarret fungerer både som kogeкар og dyb tallerken og låget som pande og flad tallerken, og under vandringer er det proviantkasse. Brødet har man i en særskilt pose i rygsækken. Spisebestikket må være af god, solid kvalitet, det kommer ud for større belastning end hjemme. Af toiletsager medbringes kun de ting, som man bruger til daglig. De flotte, omfangsrige toiletsæt, man får ved højtidelige lejligheder, er ikke i praksis beregnet til rejsebrug. De fleste kender sikkert de

Lav eftermiddagskaffen ved middagsrasten og opbevar den på termoen. Saml diverse småting i et etui, som kan rulles sammen. En kasse eller kuffert kan man selv indrette til opbevaring af servicet.

Færdige picnic-kufferter med indhold, som ikke let går itu, findes til omkring kr. 130.-.

I sovepose på en gummimadrass hviler man godt, og på et øjeblik omdannes madrassen til en behagelig lænestol. Sammenfoldet optager madrassen næsten ingen plads og leveres for 80-100 kr.

sammenfoldelige mapper af stof eller plastic, som håndværkerne opbevarer mindre værktøjsdele i; lav selv noget lignende. Inddel ved syning stoffet i rum efter de ting, der skal med, og når etuiet står sammenrullet på højkant i rygsækken, er det let at finde. Lav evt. 2 mapper i forskellig farve. Små hylstre af pap eller metal, man får i tidens løb, benyttes til opbevaring af jod, hefteplaster og perubalsam. En lille plasticneglebørste medbringes sammen med børster og creme til fodtøjet.

Gem plasticposer, de er meget praktiske at pakke i, og tingene er samtidig lette at finde.

Når rygsækken er fast pakket, spændes soveposen med indlagt lagenpose oven på

Et problem, som har været næsten uløseligt, klarer termotasken, der holder øl eller mad koldt eller varmt på udflugten.

eller i hestekoform om rygsækken, lejrspaden spændes på den ene side og feltflasken, der rummer mindst 1 liter, på den anden. Øverst spændes et af de praktiske regnslag, som kan dække både vandreren og rygsækken og i nødsfald fungere som 1 mands telt.

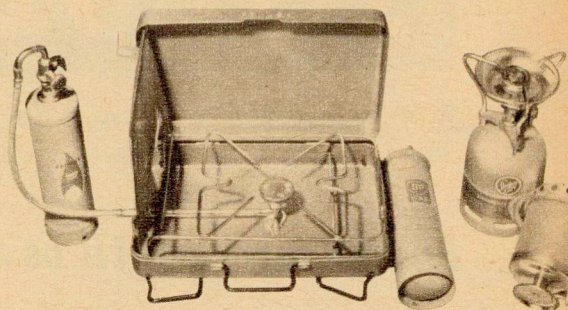
Med cykle, knallert eller motorcykle som transportmiddel kan ovennævnte tilbehør øges noget, og man gør sig fri af forudbestilte overnatningssteder, når man selv medbringer „huset“. Teltudstyret kan fordeles på flere deltagere, og teltmagerne søger stadig at finde frem til de mest praktiske og samtidig letteste modeller.

Telte med påsyet bund og lynlåslukke, så hele „indholdet“ næsten befinder sig som i en stor sovepose, kan til tider være en fordel, men betænk, at et sådan telt ikke er så let at holde rent og få tørt før sammenpakningen.

Til kogebrug findes nu så små gasanlæg, at de kan medbringes i en mappe og alligevel have brændstof i ret lang tid til det nødvendige brug. Påfyldningssteder over hele landet. Til disse anlæg leveres lampe, så man også sent om aftenen kan klare teltslagningen eller nyde en hygge i lygteskær. Husk ved køb af kasseroller til kogebrug, at selv om et sæt, stillet inden i hinanden, ser meget tiltrækkende ud, så ændres opfattelsen, når karrene er blevet sodede. Vandhentningen klares med en plasticpand eller -pose, og i nær fremtid kommer sikkert plasticsække med aftapningshane; men de må vist henregnes til udstyr for bilcampister.

Luftmadrasser, der ikke fylder og vejer ret meget, giver et fortræffeligt sovested i forbindelse med soveposen. En speciel pumpe klarer oppumpningen på et par minutter. Ved hjælp af 2 remme omdannes de til glimrende hvilestole til solbadet, og er i den øvrige del af året udmærkede reserve-senge i hjemmet. Pris 80-100 kr.

Ved camping i bil øges mulighederne for ens behageligheder, da større telte med oversejl og veranda, mere omfattende kokegrejer og beholdninger af fødemidler og vand kan medbringes. — Selv et af de problemer, som de fle-

De transportable gaskomfurer er meget praktisk indrettet med læskærm og reserveflasker, som kan påfyldes næsten overalt i landet. Modellen t.h. leveres i plastiktaske, og lampehoved kan fås til gasflaskerne.

ste forgæves har søgt at løse, klares nu med termotasken „Term-o-bag“, der holder mad og drikkevarer kolde på en hel dagstur.

For campister af alle kategorier er lejrspaden fast tilbehør. Al affald må graves godt ned, hold naturen ren. Beskyt Dem selv og andre mod sygdomme ved renlighed. Spaden klarer også en begyndende brand, enten det så er i primussen eller i græsset. En spadefuld jord slukker og begrænser bedre end det vand, der ikke altid kan skaffes i en fart.

De på fotografierne viste ting samt mange andre kan De med fordel få gennem Deres brugs, som sikkert villigt vil hjælpe til med at samle udstyret.

25.85

Slidmand

SLIDMAND gør skjorte-velvære

ET KVALITETSPRODUKT FRA

En eksportvare til os...

HAR DE SET de lækre pakker med baconskiver uden svær på lige til at lægge på panden. De er pakket i lufttæt cellophan-folio og er derfor lige så friske efter flere ugers forløb som den dag, de blev skåret, selv om man hverken har en kold kælder eller køleskab. Og har man en af disse to ting, kan de holde sig i måneder. Baconpakkerne er en eksportvare, og derfor er teksten på emballagen engelsk, og kvaliteten den fineste, der kan præsteres.

Der er ca. 235 g i pakken, men kan man ikke bruge det hele på een gang, lukkes cellophanfoliet godt om resten, som holder sig fint de første otte dage.

Let som fod i hose

er det at stege baconskiverne sprøde. Tag dem ud af pakken, læg dem på en hed, tør pande og skil dem så først fra hinanden med pandekniven. Det går nemt, så snart de er varme.

Skal fedtet hældes fra panden efterhånden, som det smeltes af, eller ikke?

Men hvad koster det - ?

Selvfølgelig er det billigst at købe et stykke bacon, men bliver den sidste ende ikke let harsk på denne årstid? - Og hvor er det svært at få skiverne tynde nok - og sværen af. Maskinskåret bacon er en ubetydelighed billigere end bacon i cellophan-folio, til gengæld er der svær på, som skal af. Kvalitet og bekvemmelighed taget i betragtning er de ca. 3,00 kr. som 245 g koster, ikke dyrt.

Hvis baconpakkerne bliver ligeså stor succes herhjemme som i England og Amerika, kan det betale sig at lave emballagen både med dansk og engelsk tekst - måske vi til den tid også skulle bede om at få 100 g pakker?

Man kunne få baconpakkerne allerede i fjor i mange brugser - spørg efter dem, hvis De ikke ser dem, for det er en vare, vi har brug for ikke mindst i sommerhus eller på telttur. Baconskiverne findes iøvrigt også på dåser, der er særlig praktiske til rejser og camping.

Ha' det nemt i so

Meningerne er delte, men jeg steger nu altid en pandefuld færdig, før jeg begynder på den farlige manøvre med at hælde fedtet af panden, og mine baconskiver springer for tanden.

Bacon til mangt og meget

Baconfedtet er dejligt at stege i - og de sprødestegte skiver liver op på en restret eller en sammenkogt ret og giver den udseende af at være tilberedt af en mesterkok. Et ganske almindeligt stykke leverpostejmad forvandles til højt smørrebrød med en skive bacon på, og kedsommelige kolde kartofler bliver til en herretet stegt i baconfedt og serveret med klippet pur-løg eller persille og ristede baconskiver. Og så er der jo alle æggetterne.

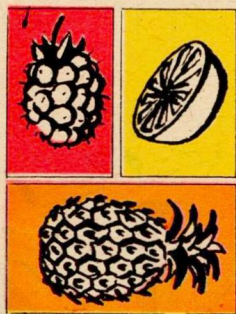

Fløderand, rom - og mokkadessert

kan købes for ca. 1,25 kr. + prisen for en liter mælk, og man har efterretten til fire-fem mennesker. I opskriften står der, at rand eller dessert skal tillaves med halvt mælk og fløde, og det kan naturligvis være meget godt, men fløde og buddingepulver er vi husmødre nu ikke meget for at blande sammen – i alle tilfælde ikke til hverdag. Lav altså fløden om til mælk og følg iøvrigt opskriften, og De får en god dessert med en behagelig blød konsistens. Den røde sovs dertil kan nu vige for rabarberkompot og snart er der også jordbærkompot – men måske det allerbedste er ribs kogt i lidt vand og med meget sukker – det sidste ved man jo nok, kaloriefolk ikke synes om, men meget sukker er nu godt til ribs.

Tag nogle breve fløderand, rom- eller mokkadessert med i ferieposen. De fylder ikke – heller ikke i spisekammeret.

mmær..

NÅR DER TØRSTES

Vand er godt, men sodavand i kulører er bedre, synes børnene. Det er også dyrere. Middelvejen er FDB's læskedrikpulver. Man får en hel liter for ca. 50 øre (sodavand i forskellige udgaver er ca. tre gange så dyrt). Farverne er tip-top og smagen – ja, man kan vælge mellem ananas, grape og hindbær, og det bliver nok hindbær, der går af med sejren hos børnene. Læskedrikpulverne fylder ikke op i spisekammeret, det gør flaskerne, og de skal både hentes og bringes. Husk sugerørene.

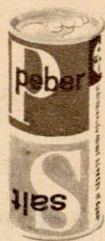
AKTUELT

Vask bomuldsjersey rigtigt

Krølægte bomuldsjersey er en dejlig nyhed. Det er en smuk og praktisk vare anvendelig til bluser, kjoler, shorts m. m., og den skal *ikke* stryges. Men vasker man ikke den krølægte bomuldsjersey rigtigt, er det sket både med krølægtheden og stoffet. Der følger tit vaskeanvisning med varen, men hvor bliver den af? Her er den:

Tøjet må *ikke* lægges i blød. Det vaskes som uld eller silke i håndvarmt vand i Blida sæbespåner eller sulfonerede vaskemidler, efter hvor snavset det er. Skyl tøjet meget godt. Vrid det *ikke*, men hæng det drivvåd til tørring på en bøjle (pas på, den ikke smitter af). Ret tøjet i facon.

Salt og peber i samme dåse

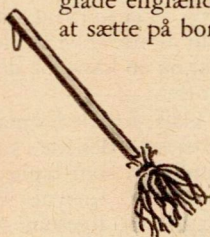
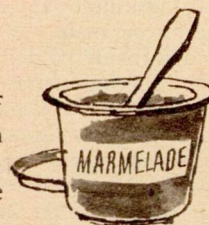
Har De set den lille strøddåse til salt og peber FDB's krydderimølle har fundet på? Der er salt i den ene ende og peber i den anden, og et plasticdrejelåg sikrer, at dåsen kan strø eller holdes lukket.

Den lille fyr er beregnet til skovtur, camping, bilen eller lommemaden, men mon den ikke også havner på det hjemlige spisebord?

Som det sig hør og bør, er der nettovægt på dåsen, og der er 6 g peber og 32 g salt i den.

Fra England har vi hørt -

at i selvbetjeningsbutikkerne er langt det største salg af marmelade i halvpundsglas. De ser omtrent ud som vore store geléglass. Men hvorfor køber de marmeladeglade englændere så små portioner? Jo, de er så fikse at sætte på bordet og lette at tage af!

Engelske husmødre elsker deres opvaskebørste lavet af tykke hvide bomuldstråde sat som en kvast på en træpind. Den er blød og bøjelig og smyer sig ind i alle vinkler og kroge, den er let at holde ren og billig. Var det ikke noget for os, spørger

Mor til tre.

Tiden er inde -

Nu skal en række pakkevarer være forsynet med nettovægt. Fabrikanten, der har ligget inde med gammel emballage uden påtrykt vægt, fik udsættelse til 1. Juni 1957, så nu er tiden inde, hvor vi skal se efter om „Monopoltilsynets bestemmelser i henhold til § 3 i lov nr. 135 af 25. maj 1956 om indseende med priser“ overholdes.

Uden vægtangivelse kan vi ikke sammenligne priser, og det er jo også rart at vide, om der er 225 eller 250 g i pakken. Foreløbig gælder bestemmelserne for følgende varer:

Mel og gryn
Tørret frugt
Honning, kakao
Pulverkaffe
Smør, marg. m. m.

Det sure syltede
(agurk, rødbede osv.)
Kiks, biscuit
Krydderier
Kager, tvebakker

Lagkagebunde
Sennep, spaghetti
Tomatpuré-ketchup
Frosne varer

Træimprægnering er pengene værd

AMERIKANERNE har et ordsprog, der siger sådan noget som „Hvis huset er værd at bygge – er det også værd at beskytte“ – en talemåde, som ikke mindst kommer til sin ret ved imprægnering af træværk. Hvert eneste år går store værdier til spilde overalt i Danmark, fordi man ved byggearbejder anvender træ, der ikke imprægneres og derfor rådner i løbet af ganske få år. Træ er efterhånden blevet en særdeles dyr vare, og netop derfor er den rigtige imprægnering blevet en særdeles fornuftig pengeanbringelse.

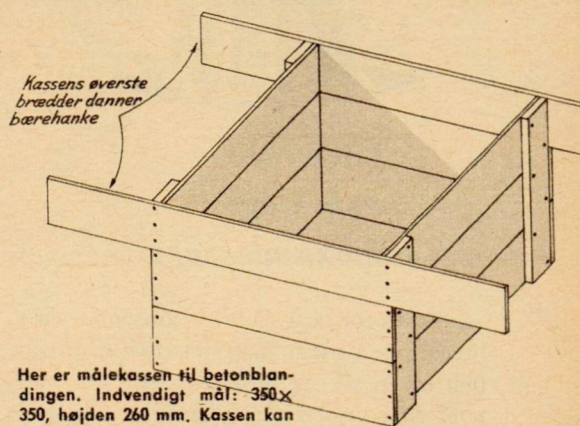
FDB har netop bragt et nyt træimprægneringsmiddel i handelen gennem brugsforeningerne – eller rettere to midler, nemlig *Hylosan* og *Taxoleum*. Uanset hvad man er vant til at bruge, når man vil beskytte sit træværk, er de forsøgsresultater, man er nået frem til med de to midler, værd at lægge mærke til – særlig når træværket skal imprægneres med særdeles lang levetid for øje.

De to nye midler er svenske og har gennem adskillige år været anvendt i Sverige, hvor man har drevet et stort forskningsarbejde på dette område. *Hylosan*-imprægnering af træværk over jorden har i praksis vist sig af næsten ubegrænset holdbarhed, og et forsøg, hvorunder 98 imprægnerede pæle blev nedgravet i „agressiv“ jord, resulterede i, at kun een pæl var angrebet efter 20 års forløb. De øvrige 97 pæle var praktisk taget lige så friske, som den dag, de blev gravet ned.

Hylosan og *Taxoleum* har begge en meget stor gennemtrængningsevne – en ting, der er værd at lægge mærke til, fordi de to midler kan anvendes på steder, hvor man ellers ville have brugt det dyrere tryk-imprægnerede træ. Midlerne forhindrer svamp og råddenskab i træværket og forebygger skadedyr-angreb.

Imprægneringen kan – netop på grund af den store dybdevirkning – foretages på stedet, og midlerne er uopløselige i vand, hvorfor de ikke lader sig udvaske. Endelig skal det nævnes, at de to nye midler ikke angriber jern, samt at de efter en ganske kort tørretid kan påstryges med maling og lak. *Hylosan* leveres farveløst og i en grøn tone, medens *Taxoleum* – også kaldet „blokhusmaling“ på grund af den smukke brune overflade – fås i mellembrunt og mørkebrunt. 1 liter af hvert middel rækker til ca. 4 kvadratmeter.

Hylosan indeholder kemikalieblandingen *pentaklorfenol* – og det er dette forhold, der betinger midlets store indtrængningsevne, en egenskab, der er af overordentlig stor betydning, når det drejer sig om at imprægner allerede rejste trækonstruktioner, hvor man kun kan komme til med pensel eller sprøjte.

Her er målekassen til betonblandingen. Indvendigt mål: 350 x 350, højden 260 mm. Kassen kan evt. fremstilles uden bund, så man slipper for at skulle løfte kassen for at tømme den.

SÅDAN STØBER

MANGE hus- og haveejere tager selv fat på at arbejde med beton, og det er særdeles forståeligt, for beton-genstande har den store fordel, at de er vejrbestandige og omtrent uforgængelige – ikke uvæsent-

Praktisk stigereol til værkstedet

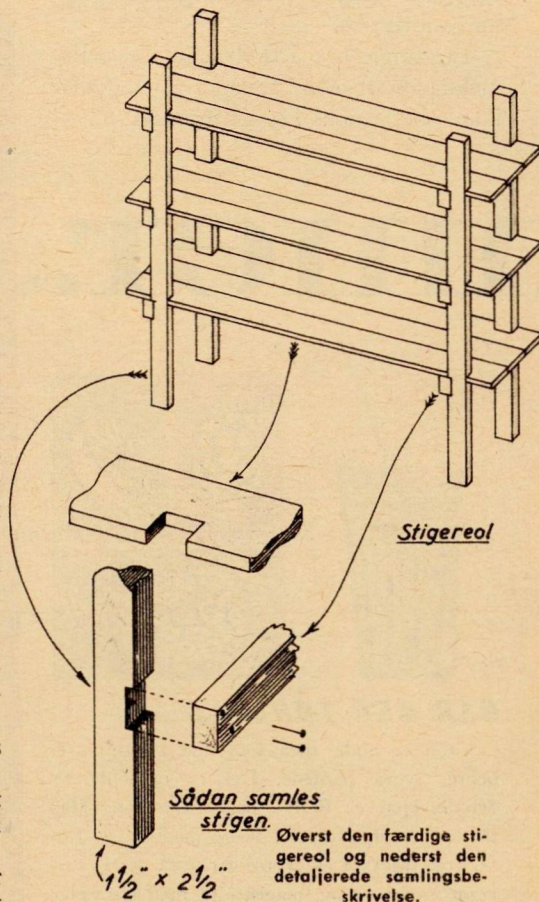
HOBBYMANDEN mangler altid hyldeplads, men hvis værkstedet eller hobbyrummets udstrækninger ellers er således, at der er plads til at lave en rigtig reol, er det en god idé at bygge sig en eller flere stigereoler. De er lette at lave, giver god udnyttelse af hyldeerne, og de er kraftige nok til, at man kan benytte de nederste hylder som trin, når man skal nå en kasse på den øverste hylde under loftet.

Tegningerne viser klart, hvorledes man går frem under arbejdet. Benene kan købes hos tømmerhandleren som taglægger, og når de er høvlet af, forsynes de med hak for tværlæggerne, ligesom de yderste af hyldebrædderne også får et hak for benet. Reolen skrues sammen og sikres op mod væggen gennem ekspansionsbolte eller kraftige skruer i rawplugs. Sluttelig færdigstilles hele reolen med en slidstærk fernis.

I forbindelse med stigereolen er det en god idé samtidig at fremstille sig en række kasser, som passer til hyldebredden. Kasser, der har indeholdt sydfrugter, rosiner o. s. v., er glimrende som opbevaringssted for grovere genstande på værkstedet.

Man fremstiller sin reol, så hyldernes længde og indbyrdes afstand „går op i“ kassernes mål, og når kasserne er pudset af og eventuelt lakeret, forsynes de med håndtag i forkanten.

Endelig kan man forsyne sine hylder med forkant, som forhindrer tingene i at falde ud, og samtidig kan man ved hjælp af glideskinner sætte småskuffer ind under hyldeerne.

OLIEFYR
AMANDA
oliefyr til mindre kedler
EGRO-DAN
oliefyr til større kedler.
Levering, montering og service
overalt i landet.
Få nærmere oplysning i
BRUGSEN.
TECTUM
AMBA · VIBY J.

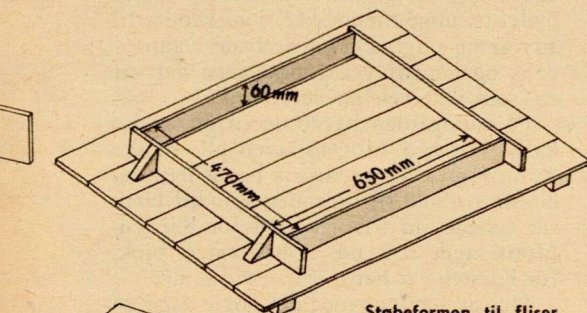
VED HENNING KNUDSEN

Materialeforbrug pr. m³ beton:

Blandingsforhold	Cement		Sand liter	Sten liter
	kg	sække		
1:2:2	415	9 $\frac{3}{4}$	620	620
1:2:3	340	3	500	750
1:3:5	225	5 $\frac{1}{4}$	500	830
1:4:7	165	4	500	860
1:5:8	140	3 $\frac{1}{4}$	530	840

I næste nummer af Hjemmets Teknik kommer vi ind på blanding, udstøbning, samt en række praktiske eksempler på støbning.

Det er ikke særlig svært at arbejde med beton, når man een gang har lært sig grundprincipperne for dette materiale.

Støbeformen til fliser fremstilles af træ, og forneden ses en særlig kraftig flise, der er forsynet med armeringsjern. Jernet anbringes midt i flisen.

MAN I BETON

lige ting, når man skal i gang med store arbejder som flisegange, solgårde, indkørsler og garagegulve.

I denne og en følgende artikel vil vi belyse grundprincipperne ved betonstøbning – og vi starter med at se lidt på materialerne.

Beton er en blanding af cement, sand, sten og vand. Blandingen sker i bestemte forhold, afhængig af, hvortil det færdige produkt skal anvendes. Cementen danner sammen med vandet en kitagtig masse, der udfylder mellemrummene i sand- og

stenblandingen, og derigennem sammenkittes betonen til et fast hele. Lige efter sammenblandingen har betonen en konsistens som grød, men efter nogle få timers forløb begynder betonen at størkne – at „binde af“, som det hedder i fagsproget.

Under hærningen må betonen ikke tørre for hurtigt. De første 10–12 dage bør man sørge for at holde betonen let fugtig.

Cement leveres fra fabrikken i de kendte papirsække – og der findes forskellige kvaliteter. Den almindelige „Portland“ cement er den, der anvendes til alle normale arbejder. En sæk indeholder 42,5 kg og har en grågrøn farve. Husk at opbevare cementen tørt.

Støbesand skal helst være groft bakkesand, der fås i forskellige sorteringer efter kornstørrelser varierende fra 2–5 mm.

Sten fås i størrelser fra 5 til 10 mm – husk runde sten er lettere at arbejde med end f. eks. granitskærver.

Vand skal være ferskvand – vandværksvand.

For alle bestanddelene gælder det, at det skal være rene materialer uden jord og snavs.

Når vi skal udmåle cement, sand og sten, skal denne proces altid foretages med et rummål, idet denne form sikrer den største nøjagtighed. Man kan bruge en gryde, en spand, men det letteste er at fremstille sig en beholder, som netop kan rumme een hel sæk cement. Målekassen er vist på tegningen, hvoraf også målene fremgår. Skal blandingsforholdet være 1:2:3, skal kassen fyldes 1 gang med cement, 2 gange med sand og 3 gange med sten. Iøvrigt er det lettest at fremstille kassen uden bund, således at man simpelthen løfter rammen, når kassen er fuld. Husk for nøjagtighedens skyld altid at anvende „strøget mål“.

Blandingsforholdene afhænger som sagt af, hvad betonen skal bruges til, men nedenstående kan give et fingerpeg:

Materiemængder pr. sæk cement:

Blandingsforhold	Sand liter	Sten liter	Vand i liter, når sandet er:		
			tørt	fugligt	vådt
1:2:2	63	63	18	16	14
1:2:3	63	94	22	20	18
1:3:5	94	157	31	29	26
1:4:7	125	220	43	40	36
1:5:8	157	250	48	44	40

De almindeligste blandingsforhold:

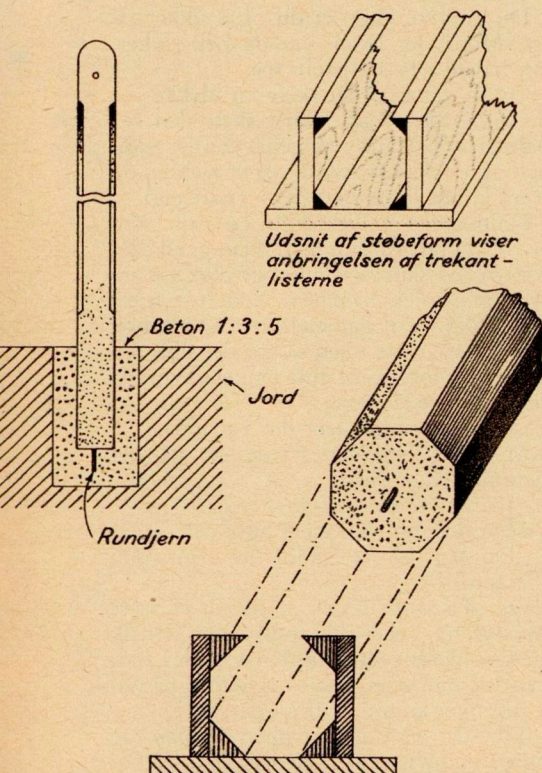
1:2:2 – Pæle, tyndvæggede beholdere, mistbænke, tynde dæksler, havebænke.

1:2:3 – Jernbeton, vægge og gulve, lette trapper, øjlebeholdere, ensilagesiloer, kølekar, vandtrug, gulve uden puds, kørebaner, småreparationer.

1:3:5 – Stærke fundamenter, støttemure, havemure, gulve for tungere færdsel.

1:4:7 – Fundamenter, grundmur, gulve for let færdsel.

1:5:8 – Svagt belastede fundamenter, udfyldning.

Illustrationerne her viser, hvorledes man støber betonpæle. Til venstre ses pælens indstøbning i den underjordiske sokkel, medens de øvrige tegninger viser fremstilling af støbeforme til pæle. Nederst, ved nr. 7 ses et snit gennem støbeform til ottekantet betonpæl.

*gode redskaber
til børnene!*

RIVER

SKOVLE

SPADER

De små skal tumle sig. De skal skovle, grave og rive. Det er morsomt for de små – og allermorsomt når det er rigtige redskaber – redskaber fra

Lysbro

BEDST KENDT

KENDT SOM DE BEDSTE

LYSBRO FABRIKER, SILKEBORG

EPISODE

FORTÆLLING AF PREBEN HOVLAND

RYGTET sagde, at Henrik kom fra en anstalt, og det spredte i forvejen skrækblandet interesse omkring ham. Han så nu ellers meget fredsommelig ud, som han sad der på bukken med Dalmanden, men de fredsommelige er undertiden de værste.

Dalmanden havde hentet ham på stationen en regnvejrsdag, hvor den blege, tynde dreng ventede med en papkuffert. Henrik var fattigt klædt, men virkede ren og høflig, og der var et lys i hans øjne, manden straks syntes om. Nu kørte de skrumlende gennem det våde landskab.

Det var en særlig martsdag, hvor vinteren ligesom havde lettet og lå oppe i luften og ikke kunne bestemme sig. Godt nok viste himlen mod øst et blegt is-lys, men regnen forløste med sin enstonige drip den bidste stemning. Dalmanden sukkede, som forlod den sidste vinterkulde hans sind:

„Så du har lyst til landet.“

„Der kom et overbevisst „Nej da.“

Tavshed, hjulene malede i vejen, en fugl skreg. Manden så pludselig ind i et par bange øjne. „Jeg kan ikke malke.“

Manden kvikkede op, gav mere line, og hesten slog over i trav, som ville også den vise sig venlig. Der veksledes ikke flere ord på vejen, men manden rømmede sig tilfreds nogle gange, det var jo som om isen var brudt.

Hjemme på Dalgården stod de af vognen og lagde dækkenet smukt sammen. Hoppen kom i bås, mens drengen afventende bankede liv i armene. Han skelede forskrækket til de mange vinduer, de toppede sten prikkede i hans tynde såler. Han undrede sig over stilheden her inde på gårdspladsen. Det var næsten ikke til at bære. Så forskelligt fra larmen i den store by.

Manden tog ham om skulderen og ledte ham til døren. Jamen på trinets standsede knægt op, som var han bange for det, der ventede. Manden fik stødt endnu en dør op, det var køkkenet, og her stod en gryde over ildstedet. Den hvædede først, men løftede så høfligt på låget, og skam få den, som ikke følte sig hjemme. Manden viste til rette. „Vi vasker næver i vasken i dag, ellers plejer vi van at gå i bryggerset. Begynd du med sæben dér ...“

Over vasken hang et amatør billede af en kvinde med flettet hår og videbegærlige øjne. Henrik erindrede i et glimt sin gode mor, som gik så alt for tidligt fra denne verden. Hun så venlig ud, konen i rammen, mon det var ...

Hun stod pludselig i dørbåningen, som

havde hans tanke tryllet hende frem, og hun forekom ham så mild og smuk, at han måtte bide sig i læben for ikke at briste i gråd.

„Goddag min ven,“ sagde hun, „og velkommen til.“

Hendes hånd strøg ham over håret, som havde den savnet ham længe og hungret efter dette mørke, viltre krøl. Hun bøjede sig, for han var den store, et varmt kys strejfede hans kind og brændte dér længe efter. Hurtigt vendte hun sig mod manden, gav ham et kraftigt dask i bagen og lo. Hendes latter klang med en sælsom styrke. Ord stødte sammen som klokker: „Maden er færdig, vi kan straks spise.“

Hun var som en stor, stor klokke i sin fodsides kjole, hun ringede og spøgte og lo og kimedede til højtid, og Henrik viskede en tåre fra kinden.

Det føltes som en dejlig fest hos de to mennesker. Der var varmt og skønt i stuen; Henrik tøede rigtigt op og gav slip på alt, han vidste. Inden længe kendte de hans usædvanlige og bundalmindelige livshistorie. Jamen, var det så slemt, de kom snart i latter, sad og lo ad den hele historie, som havde det været en vittighed. Ja, det forstod Henrik slet ikke. I den store by havde han siddet i fem dage helt for sig selv, og da han atter kom ud mellem de andre, turde han dårlig se mod lyset; det var blevet svært at tale.

Hun purrede op i hans hår, „vi skal blive helt fine venner,“ sagde hun. Og i morgen, kunne hun da betro ham, kom Kirsten, deres pige hjem fra sin mor, hvor hun havde været på besøg, han skulle sikkert blive helt glad for Kirsten.

Manden mumlede sådan for sig selv. Men nu og da så han op fra maden med en filur i de klare øjne. Siden krøb han over og sad i slagbænken, dampede på piben, så lidt i bladet og havde ligesom glemt verden; men konen og Henrik gik op i det kammer, han skulle kalde hans, og der sad de på sengekanten og så ud over landskabet gennem tagvinduet. Til sidst gik konen. Henrik kastede sig om på sengen, jublende glad, lå og blæste i trutmund, gav konen og loftet og dynen og hele verden de dejligste navne, for han var Rustibus, den store heksemester, der kom fra kloden Ingenting til kloden Alting, og så tumlede han med dyr og mennesker, som havde han først nu fundet livet.

EN GANSKE banal historie skulle brat gøre ende på idyllen. Det var et års tid efter Henriks møde med landet, at Kirsten og

han blev vældig glade for hinanden. De var bestandig sammen, og ingen gjorde ophævelser over den ting, for det var to nydelige unge mennesker, som kendte til ansvar og pligt. De havde både Dalmandens og konens velsignelse, men der var en, som ikke velsignede Henrik.

På nabogården havde de en genstridig karl, som hed Mogens, men alle kaldte ham Mons. Han og Henrik havde haft det bedste forhold til hinanden – indtil Henrik røbede sin tilbøjelighed for Kirsten. Mons sagde rent ud, at han var et pjok, for Kirsten var hans, at han vidste det.

Henrik tumlede med det nogle dage, så røbede han sig til Kirsten. Hun lo. „Sikke snak,“ sagde hun, „Mons og jeg har været i biografen en gang, det er alt.“

„Men han siger – I er forlovede.“

Kirsten lo igen, højere end før. „Bryd dig ikke om ham,“ sagde hun, „han må jo være fra snøvsen.“

Nå, så brød Henrik sig ikke om det, alt var godt igen. De så da også hinanden, Mons og han, men ikke så ofte som før. Nej, Mons havde gerne et og andet, han skulle udrette. „Ser du, jeg har lovet husbond ...“ Det endte med, at de så godt som aldrig så hinanden. Men rygterne begyndte at spankulere om på lange ben, og de ben tilhørte Mons. „Se, forstår I, Henrik har jo været på anstalt – og ved I, hvad han var der for?“

„Du våser,“ sagde nogen, „pak dig bort.“ Men andre gad nok lytte til en god historie. Jo, Henrik havde stjålet en hel masse fra en gammel dame inde i København, og hun var død af sorg, og så havde han været på anstalt.

Du godeste, men er du også sikker på det, Mons. Jo, Mons var da helt sikker, han havde selv set papirerne.

Og så var det, der skete en ulykke for Henrik. Det vil sige, først skete den for Dalmanden. Hans lommeur, et fint gammelt arvestykke forsvandt på et øjeblik, og hvem kunne have taget det – andre end ...

Dalmanden faldt ned i en stol, som havde al kraft forladt ham. Han græd som et barn. Af skuffelse og opgivelse, for nu styrtede verden sammen. Ikke for urets skyld. Det var et gammelt ur. Det gik nok kun endnu nogle uger, så var det slidt op. Konen fik forgrædte øjne og hendes milde stemme duvede angst.

„Du har måske tabt det i marken.“

Men nej, manden havde set på det hjemme i stuen sidst.

„Ja, det putter sig nok et sted.“

Men ikke om de kunne hitte det.

„Du skal se, vi finder det i morgen, lille far.“

Og så sad de resten af dagen på hver sin stol og græd indvendig, for Henrik var som deres eget barn. Kirsten blev indblandet, hun græd snart og rystede på hovedet, hvor kunne de tro – nej, nej.

Til sidst gik det over ugen og man tog hul på en ny mandag. Henrik fik noget at vide – og han rutschede ind i stuen. Det var ikke ham, kunne han fortælle. Men

manden, som havde siddet helt stiv og kold, rejste sig, og Henrik så i et glimt, han havde et spanskkrør i sin stærke hånd.

Manden sagde intet og Henrik sagde intet. Men konen gik over i stalden, lagde sit ansigt ind til den blissede og græd, så hun rystede. Kirsten hørte skrigene ude på marken, hvor hun gik og klippede persille, hun styrtede hjem og nåede kun at se Henrik, som dejsede ud af døren, forslået og bulet i hovedet og hulkende dybt nede fra en slumrende smertenskilde. Lidt efter stod manden i døren, også han græd, han søgte at knække røret over sit knæ, men røret ville slås og ikke knække, og så ky-lede han det op i luften, op over hustaget.

Han åbnede sin venstre hånd, læberne mimrede, han så på Kirsten med øjne, der blev borte i tårer. Så sank hendes hoved, hun peb halvkvalt. I hånden lå uret søn-der-slået og dødt. Det skulle aldrig mere vise tiden.

„Jeg fandt det i hans seng,“ sagde man- den, „underst, ved brædderne.

Da visnede verden for Kirstens blik.

DE SØGTE efter Henrik i flere dage. De lindede på brøndlåget til sidst, og manden gik i marken og klynkede sit „Hen-rikkk – Hen-rikk“. Borte var han og ingen men-neskelig stemme kunne kalde ham tilbage. Konen brændte maden på, men hvad gjorde det, ingen havde appetit. Om afte- nen lå de tre og lyttede til den sugende, kogende vind og de mange lyde ovre i skoven. Søvn blev det ikke til, og arbejdet fik de ikke fra hånden. Kreaturerne syntes også at sørge, køerne kaldte dagen lang med helt rustne struber, og det lød som „Bøøh-riiik-Bøøh-riik.“ Om det så var i landsbyen, så ledte man, men Henrik var og blev borte.

Mons kroede sig, kom på listigt besøg og foreslog Kirsten en biograftur, for det var da så sørgeligt at sidde ensom aften efter aften. Kirsten syntes at foretrække sorgen, og så kunne den uheldige luske af igen. Til sidst orkede de ikke at kalde mere. Gården sank sammen i halvmørket om dem, lænkehunden peb lidt, men nat- ten og stjernerne groede over stedet, og der blev stille.

En dag vågnede imidlertid nabogården ved en larm og klyngen, der var helt uvant. Det var for tidligt for hønsene, men hvad var dog på færde. Det var så- mænd Mons, der lå i et frygteligt livtag over sengen i karlekammeret med Henrik over sig. Om han kendte til uret. „Hvilket ur,“ spurgte Mons hivende efter vejr, „oh“ og „åh“, og så var han leveret.

Det blev en svær morgen for Mons; som hans lange ben havde båret ham som rygtesmed, sådan måtte de nu bære ham til Dalgården, og med Henrik bag ham skulle han nok gå lige ud.

Dalmanden kom op af sengen i sin stri- bede skjorte, sad ved bordet i køkkenet og tabte piben, og konen glemte papillotterne i bare iver. Kirsten huskede dog sin frakke, så den kom hun i.

„Jeg er så ked af det,“ peb Mons og ville udenom, men Henrik skruede nok en gang på armtaget, og så kom den rette syn- der for dagen. Det var Mons, som havde listet sig ind, da Dalmanden blundede, og siden havde han set sit snit til at lægge uret under Henriks briks.

Dalmanden så ned i gulvet. Hænderne flagrede på ham, som ville de flyve til en anden verden. Men konen var storartet. Hun satte sig, som havde hun en pind i ryggen, og hendes stemme blev fast og rund. Henrik anede klokkeklangen.

Hvad skulle der nu ske Mons. Dalman- den vågnede lidt af sin trance. Hvad havde man anstalterne til, hvad mente Henrik om det her. Henrik rystede på ho- vedet og slap synderen. Mons hylede som en herregårdskat, ak det var en ynkelig forestilling, og omsider sprang han hjemad.

Der var tavshed længe. Men som ved et trylleslag vågnede gården. En hane rejste sit signal, rundt og lydeligt som et trom- petskrald, og lidt efter faldt hønsene, småt forvirrede ind. Det var som et or- kester. Køerne var basserne, og den blis- sede slog som en god trommerøgter, da pausen krævede sit. Manden rømmede sig fælt og gik hen til Henrik. De to stod længe og så hinanden ind i øjnene, og det var stærke øjne, som ikke ville vige. Men manden måtte til slut give sig og slå sit blik ned. Han rakte Henrik en hånd, der var skurvet og arret som en birkebark, og her vandt han. Henriks hånd krøb i skjul i den lune, dirrende næve, der sagde alt tydeligere end ord.

„Hvad vil du nu vi skal gøre med Mo- gens,“ spurgte manden.

Henrik så i et glimt anstaltens grå mure for sig, de små glugger, de mange blege ansigter, så gled synet bort.

„Ingenting,“ sagde han stille, „slet ingenting.“

Konen skød sig ind mellem dem, og der var glæde i hendes stemme, den var ny og frisk, som da hun var ung, og hun kendte den dårlig nok selv. „Min dreng,“ sagde hun, og det var jo sandt, sådan følte Hen- rik det også, „du har mod og forstand for os alle.“

Men hendes hånd fik nok at gøre så. Hun var ude af værelset som en storm- vind, og lidt efter hinkede manden ud. Han vendte sig i døren, hans ansigt var fladt og gråt, han var lidt i vildrede med sig selv. Og da han fik sagt undskyld, var han borte. De hørte hans muntre træsko valse over gården.

Men livet er dejligt. Det lever i en bitte kvindehånd, det kommer til en med sol og sommer og kærlighed. Kirstens hånd rystede, da den vandrede over hans pande og blev borte i hans viltre hår. Drengen smilede fjoget, lidt fortabt. Så blev han pludselig helt stille. Hjertet slog og pulsen slog og benene rystede under ham; han lukkede øjnene for skyggen, der trængte sig ind på ham, læberne ville sige et eller andet, men de kunne ikke, og da hun atter mærkede hælene mod jorden og han slap sit tag, var det som alle hans rifter, rif- terne fra de lange nætter, han færdedes i landflygtighed, var blevet lægt. Han sprang op med et mærkeligt skrig, og lidt efter hørte hun ude fra marken, hvor han gik, hvordan hans stemme løftede sig som en glædens serpentin mod himlen.

Mandeltræer og Rabarberplanter

AF KELVIN LINDEMANN

TEGNING: MAD S STAGE

JEG HAR købt et lille mandeltræ i en planteskole for fem kroner. Nu i dette forår stod det i min have i Nordsjælland med lyserøde blomster på lange nøgne grene, og siden bliver blomsterne til krakmandler, som vi kan plukke til efteråret og gemme til jul. Vi må forresten huske at gå ind og se på en marcipankværn...

De tror, det er en spøg? Det er det ikke. Visse mandelarter kan sagtens gro i det danske klima. Jeg besøgte for et par år siden den fine gamle maler Sigurd Swane, og da vi kom, stod han med sin kone og samlede mandler op i en kurv fra et mandeltræ i den gamle have.

– Ja, hvordan vi bærer os ad med at avle mandler? Vi købte bare træet for et par år siden i planteskolen – og siden har det passet sig selv.

Ser man sig om i haverne, kan man let finde træer, man egentlig ikke vil give indfødsret i danske haver. Der er for eksempel mange, som har fritstående ferskentræer (en ny hårdfør sort) og på Bornholm og også mange andre steder kan man finde gamle morbærtræer.

Figner, blå druer og ægte kastanier gror enkelte steder på friland i Danmark. Der udbydes nu på planteskolerne små citrontræer af en særlig hårdfør sort til haveejere, og personlig har jeg i en have i

Nordsjælland set en bananplante. Behandlingen af planten var let og enkel, den blev dækket til om vinteren, og på denne måde havde den klar sig gennem seks danske vintre. Den bar dog ingen bananklase! Sådan noget morer os heroppe i det kolde nord.

FOR nogle år siden besøgte jeg på en Afrika-rejse den gamle danske koloni på Guldkysten. Her spiser negrene ristede bananer til kød ligesom vi spiser kartofler. Det er ikke bananavlens, som interesserer, nej, de særlig havekyndige blandt negrene er henrykte, når de kan få et stort æbletræ til at bære bare et enkelt æble, eller hvis de kan få en kartoffelplante til at afsætte nogle små,

usle knolde. I deres iver for at bane vej for gæsten hen til det ynkelige æbletræ, sparker de gerne et par saftige ananas eller et par armlange bananer af vejen.

Jeg besøgte en dag en neger-farmer, der var kulsort, men alligevel hed Petersen. Han ejede en lille cacaoplantage. Jeg fortalte ham ikke uden stolthed, at jeg havde fået sødpeber (som han også dyrkede), til at modnes på friland i min have heroppe. Det imponerede ham ikke spor, men da jeg derimod fortalte ham om Søren Post's have i Thorup, hvor der står lange rækker af stikkelsbærbuske og ribs, både røde og gule, og jeg kunne få lov til *så tit jeg ville* at gå ud og spise alle de stikkelsbær, jeg havde lyst til – ja, kunne tillade mig at spytte skallerne ud – så stirrede han måbende på mig.

Havde man nogen sinde hørt mage!

Stikkelsbær! Så mange man kunne spise! Han havde i hele sit liv fået tre friske stikkelsbær!

Var der også kartofler?

– Åh ja, sagde jeg henkastet – der var så mange kartofler, at vi kørte dem væk på vogne, forspændt med heste, og dem vi ikke selv gad spise, gav vi til svinene!

Hvad! Til svinene! Gav vi ikke svinene appelsiner?

Det var, som jeg havde sagt. De fik kartofler.

75³⁵

*Kvalitetsskoen
med de 5 vidder*

- I FOX magasinerne og Magasin ANVA

Utroligt! Fantastisk! Ja de havde jo nok hørt om Danmark deroppe, negrenes gamle venner, dette verdens bedste land! Tænk ja. Ville vi ikke bytte kartofler med Guldkysten? Vi kunne få appelsiner, ananas, skildpaddekød, lige hvad vi ville! Så måtte jeg jo forklare, at vi er et

meget fremskredent land. Vi dyrker en videnskab, der hedder nationaløkonomi. Primitive samfund som det britiske imperium kunne ligge og bytte varer indbyrdes, men det ville tage mange år at få lov til at bytte en skibsladning kartofler med varer fra Guldkysten.

LYSET i Mr. Petersens øjne slukkedes alt for hurtigt. Det var altså praleri alt det, danskeren havde berettet for ham. Selvfølgelig købte danskerne deres kartofler i forniklede dåser, ligesom man måtte gøre det dernede. Han havde selv flere gange smagt kartofler fra sådanne dåser. Eengang til sølvbryllup – en anden gang havde han reddet en af kongens koner fra en flodhest, der havde væltet hendes statskano, og *Ashantibenen* var personlig kommet ned i sin store Rolls-Royce og havde overrakt ham en dåse hollandske kartofler som udtryk for kongelig belønning for udført dåd.

Han mumlede noget om rabarber. Der havde engang været en knold i regeringens botaniske forsøgshave. Javel, sagde jeg, rabarber. Dem havde vi hjemme i Danmark, men man havde altid for mange af dem i sin have. Vi trak nogle stilke engang imellem, men rabarber bliver man jo hurtigt træt af...

Det var for meget for Mr. Petersen. Han troede just ikke, at en dansker ville gøre grin med ham, men der var selvfølgelig fantasifulde folk i alle lande. Han skiftede taktfuldt emne og spurgte:
– Hvad syntes De forresten om Mr. Hammerskjølds sidste tale i FN?

HASLEV HØJSKOLE Vinterskole for unge piger og mænd nov.-marts. Højskoleafdeling med sprog, delingsføreruddannelse. Særhold for vordende seminarister. For kvindelige elever håndarbejde med kjolesyning. Landbrugsafdeling med maskinkursus. Henrik Christiansen.

SPIS GODT...MED OST

Ost smager godt – og De har godt af ost. Det er et af naturens sundeste føde midler. De kan ikke undvære ost – men hvem kunne også tænke sig det, når der findes noget så dejligt som...

Sæt navn på
børnenes
ferietøj på
5 minutter

DEJLIGE Badehåndklæder

142/114. Stribet, i pastelfarver, praktisk til strandbrug. 45 x 90 cm.

4,65

142/116. Jacquardvævet, fin blød kvalitet. 3 farver. 60 x 120 cm. Oplagt i cellophan.

10,45

142/115. Hvid bund med stribet bort i siden. 3 farver. 48 x 90 cm.

3,45

142/117. Stribet i stærke farver. 55 x 105 cm.

9,65

- og så får De
endda
dividende

- det betaler sig at købe i
BRUGSEN

Avera for Lavea...

ANTONI-

-bliv sund og stærk:

SPIS DAVRE

DAVRE-GRYN FRA BRUGSEN INDEHOLDER KALK, JERN, FOSFOR OG B-VITAMIN

STATSBIBLIOTEKET
ÅRHUS